ספר

פחד יצחק

והוא פירוש על

תפלה

דער חבור איז אויסגעקליבען געווארען ספורים נפלאים און משלים, פון גמרא ירושלמי און בבלי, און פון זוהר הקדוש, פון מדרש רבא און סדר אליהו רבא וסדר אליהו זוטא, ילקוט שמעוני פון סדר הדורות פון אוהל יעקב, און עס איז איבערגעזעצט געווארין אויף עברי דייטש כדי אלע מענשין זאלין זיך ארויסנעמען אמוסר, יהי רצון מלפני ד׳ אלהינו ואלהי אבותינו אז עס זאל גרוים זיין דער זכות פון די תנאים ואמוראים וואס זייא האבין דערציילט דיא ספורים נפלאים און האבין גיזאגט די משלים, אז עס זאל זיין אלע מיינע מעשים לשם שמים און זאל זיין באהבה ויראה ופחד דערום האב איך אנאמען געגעבין דעם חבור פחד יצחק.

דברי המלקט והמחבר יצחק ב״ר מנחם מאניש ז״ל הכהן גמראוו מדרויסק.
בעל המחבר מנחם יצחק פירוש על תפלה, יצחק ירנן פירוש על פרק שירה, לקוטי יצחק פירוש על תהלים, תודת יצחק על נביאים, זכרון יצחק עברי דייטש על תהלים, עולת יצחק פירוש על תפלה.

20

כל הזכויות שמורות אצל
הוצאת אמונה
© Copyright 1969 by
M. G. & J. G.

EMUNA PUBLISHING
142 Rodney Street
Brooklyn, N.Y. 11211
388-8812 — 384-0002

אדון עולם. דער אנהויב דאווענען פון שחרית הויבט זיך אן מיט דעם ווארט אדון עולם ווארום אברהם אבינו האט מתקן געוועזין מען זאל מתפלל זיין תפלת שחרית און ער האט גערופען דעם בורא יתברך אדון, ער האט געזאגט אדני אלהים במה אדע.

מביט לסוף דבר בקדמתו (חגיסו זוטא) **אשדרה** האט געפרעגט ביי ר׳ יהושע בן קרחא עס שטייט אין דער תורה אויף אייער גאט אז ער איז שופט צדק, ער איז צדיק וישר ואין עול, וואס איז דאס פאר אמשפט פון אייער גאט פאר וואס ווערט געבארן שטומע, בלינדע, טויבע, הינקעדיגע, זיי האבין געווים ניט געזינדיגט, האט ר׳ יהושע אים געענטפערט איך וועל דיר ווייזן אז גאט איז אשופט צדק, גיב מיר צוויא טויזענט רענדליך מיט צוויי עדות, האט דער שר אים געגעבין, גענומט ר׳ יהושע און גיט די צוויי טויזינט רענדליך צו אנבאריגעם בלינדין פאר די צוויי עדות און זאגט אים זאל זיין ביי דיר די געלט דריי חדשים, נאך די דריי חדשים איז ר׳ יהושע גיקומען צו דעם בלינדין און האט גיבעטין די צווייא טויזינט רענדליך, דער בלינדער האט גיענטפערט איך האב ביי דיר גיט גינומען קיין רענדליך און די עדות האט ער אויך אפגילייקינט און דער שר האט גיהערט, זאגט ר׳ יהושע צום בלינדין איך האב גיזעהען אז דיין ווייב זאגט צו אמענטשין יעצט וועט מען טויטין מיין בלינדין מאן און איך וועל זיין דיין ווייב און מיר וועלין האבין אגוטין לעבין מיט די צוויי טויזינט רענדליך. האט דר בלינדער אוועק גיגעבין די געלט צו ר׳ יהושע, זאגט ר׳ יהושע צום שר, זעהסטו אז אונזער גאט איז אשופט צדק ווארום ער ווייס פון אן הויב וואס וועט זיין דער סוף פון דעם מענטשין, און ער ווייס אז דער מענטש וועט זעהען מיט זיינע אויגען וועט ער טאן מענטשין צרות, באשאפט ער אים צו זיין בלינד, דער שר האט גיזאגט גילויבט איז אייער גאט און אייער תורה איז אמת וואס עס שטייט אז ער איז שופט צדק צדיק וישר ואין עול דאס איז וואס מיר זאגין אין תפלה „מביט לסוף דבר בקדמתו", גאט זעהט דעם סוף פון איטליכע זאך פון אן הויב.

והערב נא וכו׳ (מד״ר תשא). **אשדרה** האט גיזאגט צו דעם שומר פון זיינע אוצרות נעם רענדליך וויפיל דו ווילסט, איז מחמת שמחה האט ער ניט גיוועלט עסין און ניט שלאפין און האט נור גינומען דיא רענדליך, אזוי אויך זאגט משה רבינו אז איך וועל עסין און שלאפין וועל איך ניט לערנען איך דארף זיין אויף דעם הימיל מער נישט פערציג טעג, די תורה לערנען איז אים גיוועזין זיס, בעטין מיר „והערב נא" דאס די תורה לערנען זאל אונז זיין זיס:

אשר בחר בנו וכו׳ (מד״ר קדושים). **אשדרה** האט גיזאגט צו זיין זון פאר האנדלען, זאגט דער זון צום פאטער איך האב פורכט פאר גזלנים, נעמט דער פאטער אשטעקין און לייגט אין איר אקמיע און זאגט צום זון דער שטעקען זאל זיין בייא דיר אין האנד וועסטו ניט האבין קיין פארכט פאר גזלנים און ניט פאר חיות רעות. אזו זאגט גאט צו משה רבינו זאג צו די אידין אז זייא זאלין עוסק זיין בתורה. און מחזיק תורה זיין וועלין זיי ניט מורא האבין פאר שלעכטע זאכין.

המחזיר נשמות לפגרים מתים (ילקוט שמעוני). ר׳ פינחס האט געזאגט סוף צוואנציג יאר אז די הרוגי בבל זיינען גיהארגעט גיווארין איז גיוועזין דער רוח הקודש אויף יחזקאל הנביא און גאט האט

אים

אים באוויזן טרוקענע ביינער פון טויטע מענטשין אין דעם טאל דורא און האט גיזאגט צו אים זאג אז זיי זאלין לעבעדיג ווערען. האט יחזקאל הנביא גיזאגט נביאות אויף די ביינער און זיי זיינען לעבעדיג גיווארין. די ביינער זיינען פון שבט אפרים וואס זיי זיינען ארויס פון מצרים פאר דער צייט וואס גאט האט צו גיזאגט ארויס נעמען זיי פון מצרים. דאס איז „המחזיר נשמות לפגרים מתים", גאט קערט אום די נשמות צו די טויטע מענטשען.

מדין קשה ומבעל דין קשה (ילקוט במעוני).

אזייכער מענטש פון ירושלים האט געוויזט מיט זיין קנעכט אין אנאנדער ווייטע לאנד, און אין ירושלים האט ער גיהאט אבן יחיד, דער רייכער מענטש איז קראנק גיווארין און ער האט גיוואוסט אז ער וועט שטארבין, ער האט פורכט גיהאט פאר זיין קנעכט אז ער וועט שטארבין וועט דער קנעכט צונעמען זיין גאנץ פערמעגין און ער וועט אנטלויפין אין אפרעמדע לאנד און זיין זון וועט ער ניט אפ געבין, האט ער גיזאגט צום קנעכט איך שרייב דיר אב אז דו זאלסט מיר ירשנען מיין גאנץ פערמעגין, און מיין זון האט אויס צו קלייבין איין זאך פון מיין גאנצין פערמעגין און נעמען דאס. און דער רייכער מאן האט אויף גישריבין און עדות האבין זיך גחתמת אויף דעם כתב אז ער האט אוועקגיגעבין דעם קנעכט, און דעם כתב האט דער רייכער מאן גיגעבין דעם קנעכט, נאך זיין טויט האט דער קנעכט גינומען זיין הערינב נוטס און איז געקומען קיין ירושלים צו ירשנען זיינע הייזער און פעלדער און אלין וואס ער האט אין ירושלים און האט גיזאגט דעם זון אז זיין פאטער איז גישטארבין און האט אים גיוויזין דעם כתב וואס זיין פאטער האט גישריבין פאר זיין טויט, דער זון האט דערקענט זיין פאטערס כתב, האט דער זון דערציילט זיין רבי'ן, זאגט צו אים זיין רבי דיין פאטער איז גיוועזין אגרויסער חכם, ער האט גיהאט פורכט פאר דעם קנעכט דאס ער וועט בגזלנן דיין געלט און וועט ניט קומען אין ירושלים דערום האט ער גישריבין אז אלין זאל זיין צום קנעכט און האט בפירוש גישריבין אז דער זון זאל נעמען איין זאך וועט דער זון נעמען דעם קנעכט אליין איז טייערער ווייא אלין, ווייל וואס אקנעכט האט, גיהערט צום בעל הבית זיינעם, זאלסטו אים רופין צו בית דין האבין אדין תורה אז ער וועט ווייזין דעם כתב אז דו האסט מער ניט איין זאך וואס דיר גיפעלט זאלסטו זאגין אז דו ווילסט דעם קנעכט אליין, האט דער זון אזוי גיטאן וויא זיין רבי האט אים גיגעבין די עצה און ער האט זוכה בדין גיוועזין, און ער האט צוגינומען דעם קנעכט מיט דעם פאטערס פערמעגין און אז דער רבי וואלט אים ניט געבין די עצה וואלט בלייבין דעם פאטערס פערמעגין ביי דעם קנעכט, בעטין מיר אין תפלה ביי גאט אז ער זאל אונז מציל זיין מדין קשה ומבעל דין קשה בין שהוא בן ברית ובין שאין בן ברית:

קדש את שמך על מקדישי שמך (פסחים פרק ג').

ר' יוסף איז גיוועזן זייער קראנק און לעבין מוטה, ווען אז ער האט זיך אויף גיהאפט האט זיין פאטער ביי אים גפרעגט וואס האסטו גיזעהן האט ר' יוסף גיזאגט צום פאטער איך האב גיהערט אז מען האט אויס גישריען גוט איז דעם מענשין אז ער קומט אהער און איז קלאר אין זיינען לערנען תורה, און גוט איז די הרוגי לוד וואס זייא האבין מקדש השם גיוועזין, מען האט גימאכט אבלבול אויף די יודין אז זיי האבין גיהרגת די טאכטער פון שר און מען ווייס ניט וועלכער איד האט גיהרגת, דערום האט דער שר גוזר גיוועזן אז מען זאל הרג'ן אידין

יידן אויס הרגענען. האבען צוויא יודין פון דער שטאט לוד גיזאגט אז זיי האבען גיהרגעט די טאכטער פון שר, זיי האבין גיוואלט מציל זיין די יודען פון מיתה. זייא האבין ניט גיהארגעט. האט מען זיי בן גיוועזין אונ מען האט זיי גיהארגעט. דערום וואס זיי האבען מציל גיוועזין אלע אידין פון מיתה זיינען זיי זוכה צו זיין אין גן עדן וואו קיין מענטש קען ניט זוכה זיין צו זעהן זייער ארט אין גן עדן אונ מען שרייבט אויס אלע טאג גוט איז די הרוגי לוד. דאס זאגין מיר „קדש את שמך על מקדישי שמך”. רבונו של עולם דו זאלסט היילגען דיין נאמען אויף אלע די וואס זיינען מקדש השם אזוי ווי דו האסט גיהיילגט דיין נאמען אויף די הרוגי לוד, „וקדש את שמך בעולמך ובישועתך תרום ותגביה קרננו” מיט דיין הילף גאט זאלסטו אונז אידין דער הויבין אונ העלפין אונז:

צו את בני ישראל (מד״ר פינחס). דער גוטער פריינט פון דאס פרויא פון דעם שררה פאר זיין שטארבין האט ער גיבעטין דעם שררה אז ער זאל שלום ווערין מיט זיין פרויא, ענטפערט אים דער שררה דוא זאלסט בעטין מיין פרויא אז זיא זאל מיר געבין כבוד וועל איך זיין מיט איר שלום, אזוי אויך משה רבינו האט גיבעטין בייא גאט אז ער זאל מאכין אויף די אידין איין נוטין מנהיג, זאגט גאט בעט די אידין אונ פאר זאג זיי אז זיי זאלין טאן מיין רצון וועט זיי גוט זיין. צו את בני ישראל, פאר זאג די אידין אז זייא זאלין מקריב זיין מיינע קרבנות אין דער צייט וואס מען דארף מקריב זיין אונ ווייא דער דין איז:

ברוב טובך נהל עדתך (מד״ר כתובות). רבי יצחק בר׳ אלעזר האט גיזעהן אז אביין פון אמענטשין ליגט אויף דער ערד, האט ער אים באגראבין אין דער ערד איז דער ביין צרוים פון דער ערד, זאגט ר׳ יצחק דער ביין איז צו טאן אשליחות פון גאט, איז גיגאנגען אמענטש פון די ישמעאלים וואס האט גיטראגין שלעכטע בריף אויף די אידין איז דער ישמעאל גיפאלין אויף דעם ביין אונ איז געטויט גיווארין, ווארום גאט היט איין די אידין פון צרות. דאס בעטין מיר בייא גאט כבבת שמרם וכו׳ נהל עדתך.

הייתני מירדי בור (מועד קטן). אז דער מלאך המות איז גיקומען צו ר׳ יהושע בן לוי צו נעמען זיין נשמה. זאגט ר׳ יהושע בן לוי צו אים ווייז מיר מיין ארט אין גן עדן אונ דו זאלסט מיר געבען דיין מעסער אויך ווארום איך וויל דיר ניט גיטרויען איבער דער וועג. זאגט צו אים דער מלאך המות קום איך וועל דיר ווייזען אונ ניט אים דעם מעסער אויך, ווי זייא זיינען גיקומען צו דעם ארט פון גן עדן הויבט אים אויף דער מלאך המות אין דער הויך כדי ער זאל קענען זעהן זיין ארט. אזוי טוט ר׳ יהושע איין שפרונג אין גן עדן אונ דעם מעסער האט ער אויך בייא זיך גיהאט, אזוי האפט אים דער מלאך המות אן זיין מלבוש אז ער זאל צוריק גיין. זאגט ר׳ יהושע, איך טוא איין שבועה אז איך זאל צוריק ניט גיין. דער מלאך המות דער ציילט דאס פאר הקדוש ברוך הוא, האט מען אים גיענטפערט מען זאל נאך קוקען האט ער אמאל איין מאל איין שבועה גיטאן אונ זיך גילאזט מתיר זיין וועט מען אים די שבועה אויך מתיר זיין, אונ אויב ער האט זיך קיין מאל ניט גילאזט מתיר זיין אשבועה קען מען די שבועה אויך ניט מתיר זיין האט מען נאך גיזוכט אבער ער האט אין זיין גאנצין לעבען קיין שבועה ניט גיטאן, איז פאר בליבין אז ער דארף ניט צוריק גיין צום מלאך המות, זאגט דער מלאך המות צו אים גיב מיר אב מיין מעסער אבער ר׳ יהושע האט

ניט גיוועלט אים אפ געבין, ביז עס איז ארויס איין בת קול פון הימל און האט גיזאגט, גיב אפ דעם מענטשן ווארום מען דארף דאס האבין פאר די מענטשין וואס דארפין שטארבין, האט ר' יהושע בן לוי אפ גיגעבין און איז גיבליבין אין גן עדן לעבעדיגערהייט, און אליהו הנביא האט אויס גישריען אין הימל ראמט אויס איין ארט פאר רבי יהושע בן לוי, אויף ר' יהושע בן לוי איז מקוים גיווארין דער פסוק וואס דוד המלך האט גיזאגט „חייתני מירדי בור" דו גאט האסט מיך דער נערט אז איך זאל ניט נידערין אין גרוב.

ברוך פודה ומציל (הפניות פרק ג'). דרייא מאל אין יאר זיינען גיגאנגען יודין אין ירושלים, אמאל זיינען זיי גיקומען אין ירושלים און האבין ניט גיהאט קיין וואסער צו טרינקען, איז גיגאנגען בוני בן גוריון צו זיינעם אבעקאנטין שרה וואס האט גיוואוינט אין ירושלים און האט בייא אים גיליען צוועלף קוואלין וואסער פאר יעדער שבט אקוואל און האט אים גיזאגט אז אין יענער און יענער צייט וועל איך דיר אוועק געבין צוועלף קוואלין וואסער אדער איך וועל דיר בעצאלין פאר יעדער קוואל אכיכר זילבער, עס איז גיקומען דער בעשטימטער טאג וואס בוני בן גוריון האט דעם שרה גידארפט אפ געבין דאס וואסער און דער הימל איז גיוועזן קלאר קיין וואלקין איז ניטא האט דער שרה גישיקט אשליח צו בוני בן גוריון אים בעטין די צוועלף קוואלין וואסער אדער די צוועלף כיכר זילבער האט בוני בן גוריון גיענטפערט דעם שליח זאג דיין האר דער טאג איז נאך גאנץ גרויס ער מעג ווארטין, מיטאג צייט האט דער שרה גישיקט אצווייטין מאל אשליח בעטין די געלט אדער די קוואלין וואסער האט בוני בן גוריון גיענטפערט דעם שליח איך האב גאנץ צייט דער טאג איז נאך גרויס, מנחה צייט האט דער שרה גישיקט אדריטין מאל בעטין דאס געלט און ער האט גיזאגט זיי ווייסין דאס נאך אקליינע ווייל וועט די זון אונטער גיין גיב אפ דאס געלט, בוני בן גוריון האט גיענטפערט גאטעס הילף קען קומען אין איין רגע, איז בן גוריון אוועק גיגאנגען אין בית המקדש מתפלל זיין צו גאט און האט גיזאגט רבונו של עולם דו ווייסט אז איך האב דאס גיטאן ניט פון מיין כבוד וועגין נור פון דיין כבוד וועגין כדי דיינע קינדער זאלין ניט שטארבין פון דארשט, איז גיווארין פלוצלונג אווינט מיט וואלקין און עס איז גיווארין אגרויסער רעגין אלע גריבער זיינען אריבער פול מיט וואסער, זאגט דער שרה דו מוזט מיר בעצאלין פאר די וואסער ווייל די זון איז שוין לאנג אונטער גיגאנגען איז די וואסער אין מיין רשות גיקומען, איז בוני בן גוריון אריין גיגאנגען אין בית המקדש און האט תפלה גיטאן צו גאט און האט גיזאגט רבונו של עולם באווייז דיין וואונדער זאלין אלע וויסן אז דו האסט גיליבטע קינדער אויף דער וועלט, האט אווינט פאנאנדער גיטריבין דעם וואלקין און די זון האט זיך באוויזען, דאס איז וואס מיר זאגין אין תפלה „ברוך פודה ומציל" גילויבט איז גאט וואס ער לייזט אויס דעם מענטשן פון צרות:

ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך (מס' מעילה).

איין מלך פון די געצענדינער האט גוזר גיוועזין אז יודין זאלין ניט מהל זיין זייערע זין, און רבי שמעון בן גמליאל האט זיין זון רבינו הקדוש נ"ע מהל גיוועזן, דער שר פון שטאט האט דערהערט אז ר' שמעון בן גמליאל האט מהל גיוועזן זיין זון האט ער אוועק גישיקט ר' שמעון בן גמליאל מיט זיין פרוי מיט דעם קינד צום מלך, זיינען זיי גיקומען נעכטיגין אין דער שטוב פון

דיעם

דעם פאטער פון אנטונינוס און אין יענער צייט איז אנטונינוס געבארן געווארן האט דערציילט די מוטער פון רבינו הקדוש צו דיא מוטער פון אנטונינוס, מען פירט אונז צום מלך צו טאן אונז א משפט ווייל מיר האבין מהל געווען אונזער זון, זאגט דיא מוטער פון אנטונינוס צו דיא מוטער פון רבינו הקדוש נעם מיין זון וואס ער איז ניט מהול און גיב מיר דיין קינד און טראג מיין קינד צום מלך וועט איר ניצול ווערין פון שטראף, האט זיא אזוי געטאן און קיין מענטש האט ניט געוואוסט, האט דער שר זיי געבראכט צום מלך, זאגט דר מלך מען דארף זעהן צו איז דער קינד מהול האט מען געזעהן אז דער קינד איז ניט אמהול, איז דער מלך אין כעס געווארן אויף דעם שר און האט אים געזאגט איך האב נאר געוועזן אין שטראף אויף דעם וואס איז מהול, ווארום האסטו מיר געבראכט דעם וואס האט זיין זון ניט געמהלט, האט דר מלך געזאגט מען זאל דעם שר טויטן, אין יענער צייט זיינען געוועזן ביין מלך איינגע שרים האבין זיא געזאגט הער קעניג מיר קענען עדות זאגין אז זיי האבין זייער זון מהל געוועזן נור זייער גאט איז נאהינט צו זיי אז זיי בעטן אים העלפט ער זיי וויא עס שטייט אין דר תורה (דברים ד׳) מי כה׳ אלהינו בכל קראינו אליו, האט דער מלך מבטל געוועזן די גזירה און האט געשיקט ר׳ שמעון בן גמליאל מיט זיין פרוי און קינד לשלום צו הויז. ווען זיי זיינען געקומען צוריק אין דר שטוב פון די עלטערין פון אנטונינוס האט געזאגט די מוטער זיינע דערום ווייל גאט האט דיר געטאן אנס אז דיין זון איז געבליבן לעבין דורך מיין זון, זאלין אונזערע זיהן זיין חברים כל זמן זיי וועלין לעבין, און ווייל אנטונינוס האט געזויגן ביא די מוטער פון רבינו הקדוש האט ער זוכה געוועזן צו לערנען תורה ביא רבינו הקדוש און איז געווארן א מלך און האט עולם הבא, קענען מיר זאגין דעם פסוק וואס דוד המלך האט געזאגט „ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך” גאט אויף דיין חסד האב איך אבטחון זונ עס פרייט מיך מיין הארץ וואס דו גאט האסט מיר געהאלפין, דער פסוק איז געזאגט געווארן בנבואה צו דוד המלך ע״ה אויף ר׳ שמעון בן גמליאל ער האט געהאט אבטחון צו גאט און האט מהל געוועזן זיין זון רבינו הקדוש און דערום האט אים גאט איין געהיט פון צרות און ער איז אוועק מיט גרויס פרייד צו הויז, און מען האט מבטל געוועזן די גזירה פון אלע אידין.

טעמו וראו כי טוב ד׳ אשרי הגבר יחסה בו • יראו את ד׳ קדושיו כי אין מחסור ליראיו (ספר ברית אברהם). אמלך האט ארויס געקוקט פון פענסטער פון זיין שלאס און דער שלאס איז געשטאנען לעבין אטייך, האט ער געזעהען אז איין אלטער מאן האט זיך געזעצט אויפן זאמד ביין וואסער און האט ארויס גענומען אדארע שטיקיל ברויט און האט דאס צו ווייקט אין וואסער ביז עס איז גוט צו ווייקט געווארן און האט דאס געגעסין און דער נאך האט ער געטרונקען די וואסער פון טייך, און האט זיך געלייגט שלאפין אויף דעם זאמד, האט דער מלך אים געשיקט רופין און זאגט צו אים איך פר וואונדער מיך דו אלטער מאן וויא לאזטו זיך באנוגען און דו האסט אזא ביין לעבין, זאגט ער איך טוא זיך באשיצין אויף גאט וויא עס שטייט אין תהלים „אשרי הגבר יחסה בו” וואויל איז דעם מענטשין ווער עס טוט זיך באשיצין אין אים, איך האב ניט קיין זאנגסט פאר גזלנים און קען דיגען גאט אין האב מער ניט מורא וויא פאר גאט וועט מיר ניט זיין קיין אפגאנג וויא עס שטייט אין תהלים „יראו את ד׳ קדושיו כי אין מחסור ליראיו:

פארכט איך פאר גאט איד הייליגע מענשען, עס איז ניטא קיין שום אפ נאגען צו זייגע פארכטיגע מענטשן, אונ איך פריי מיר דער מיט וויא איך וואלט גיגעסין קעניגליכע שפייז, דר וואס לויפט נאך געלט האט ניט קיין רוה, ביי טאג לויפט ער אהין אונ אהער וויא אמשוגענער אונ ביי נאכט שלאפט ער ניט אונ טראכט וויא אזוי זאל ער געלט גיווינען אונ ער פארט איבער ימים אונ מדבריות אויף ירידים אונ טאג אונ נאכט האט ער מורא פאר גזלנים אונ האט ניט קיין צייט צו דינען דעם בורא ית' אונ אז ער קומט שוין אהיים ווארט ער ווייטער אונ רעכינט חשבונות מיט זארג אונ אנגסט אונ עס איז אים קיין מאל ניט גינוג, אונ ריכט זיך תמיד צו פארן ווייטער אונ צום סוף פאר לירט ער ביידע וועלטין, ער ווערט אן זיין געלט אונ עולם הבא אויך, וויא עס שטייט אין תהלים „כפירים רשו ורעבו" די וואס דינען ניט גאט קענען זיין אז זיי זאלן ארים ווערין אונ פאר לירן ביידע וועלטין, „ודורשי ד' לא יחסרו כל טוב" אונ די וואס דינען גאט זיי גייט ניט אפ קיין נוטס, דער מלך האט אים מודה גיוועזן אונ האט אים גיגעבין גרויסע מתנות.

תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם (סנהדרין חלק). מנשה דער זון פון חזקיהו איז גיוועזן א רשע זיין פאטער חזקיהו איז גיוועזן א צדיק ער האט אים גילערינט די דינסט פון גאט אונ האט אים גישטראפט אונ ער איז ניט גיווארן גוט, מער ניט יסורים האט אים גיבראכט צו ווערין גוט אונ צו טאן תשובה וויא עס שטייט (ד"ה ב' ל"ג) וילכדו את מנשה בחוחים ויאסרהו בנחשתים וילכהו בבלה, מען האט מנשה גיבונדין אין קייטין אונ מען האט אים גיבראכט אין בבל. „בהצר לו חלה את פני ד' ויתפלל אליו ויעתר לו" אונ אז עס איז אים גיווארן שלעכט האט ער שוין תפלה גיטאן צו גאט איז גאט איבער גיבעטין גיווארין צו אים האט מען אים אום גיקערט קיין ירושלים אונ איז גיווארין א מלך דאס האט משה רבינו גיזאגט „תשב אנוש עד דכא והאמר שובו בני אדם" גאט דער ברייגנט יסורים אויף מענשען דר קערט אום דעם מענשען פון זיין שטארקין כח ביז ער ווערט פאר שטויסין אונ דר זאגט צום מענטשין טוט תשובה אויף אייערע זינד.

לא תירא מפחד לילה (חולין פ"ח). צוויי מענשען זיינען גיגאנגען מיט איין פאס וויין האבין זיי זיך אפ גירוט לעבין א רינגע איז די פאס וויין צו שפרונגען גיווארן אויף צוויי שטיק, האבין זיי דערציילט די מעשה רב מרי בן רב אשי האט ער שופר גיבלאזין אונ האט דעם שד וואס האט צו שפאלטין די פאס אין חרם ארין גילייגט, איז גיקומען דער שד צו אים, פרעגט רב מרי פאר וואס האסטו צובראכין די פאס וויין, זאגט דער שד די מענטשין האבין דאס פאס אויף מיין אויער גילייגט, זאגט רב מרי פאר וואס וו[illegible] וואו מענטשין וואוינען דערום מחויב בעצאלין פאר די פאס וויין, זאגט דער שד איך וואלט בעצאלין נור איך האב איצט קיין געלט גיב מיר איין צייט אזוי וועל איך גיווי"ס באצאלין, גיט אים רב מרי א גיזעצטע צייט וויא די צייט איז פערגאנגען איז דער שד ניט גיקומען, אין אקורצע צייט דער נאך קומט דר שד אונ ברייגנט די געלט, פרעגט רב מרי ווארום האסטו זיך גיזאמט, זאגט דר שד רבי איך האב גימוזט אויס זעהן אז איך זאל קענען געלט נעמען ווארום וואס איז אלס פאר בונדין אדער פאר שלאסין אדער פאר חתמת אדער גימאסטין דערויף האב איך ניט קיין רשות צו נעמען נור דר וואס פאר געסט אונ לאזט איבער דעם האב איך מאכט צו נעמען, דאס איז וואס שטייט „לא תירא מפחד לילה" דער צדיק ווערט ניט

מורא

מורא האבין פאר דעם שד וואס מאכט אין פחד בייא נאכט, רב מרי האט ניט מורא געהאט פארין שד אונ האט אים אין הרם אריין געלייגט אונ ער האט געמוזט באצאלן פאר דער פאס וויין.

כי יעקב בחר לו יה (תלים קלה). למשל איין שר אז ער פלעגט אין כעס ווערין אויף זיין פרוי פלעגט מען אים ברייננגען זיין קליין קינד וואס זיין פרויא האט געבארין פלעגט ער דעם קינד קושין אונ ער האט געזאגט וואלט איך ניט רחמנות האבין אויף דעם קינד וואלט איך די פרוי לאנג ארויס געטריבן פון מיינע פאלאצין, דאס איז וואס שטייט „כי יעקב בחר לו יה" ווארום גאט האט אויס דערוויילט יעקב אבינו צו זיך, אז די אידין זינדיגין ניט גאט אקוק אויף דעם פנים פון יעקב אבינו וואס זיין געשטאלט איז אויף דעם כסא הכבוד האט ער רחמנות אויף זיי.

טוב ד׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו (תלים קמה ד׳ י׳). אגעטצעגדינגער האט געפרעגט בייא ר׳ גמליאל ווען אייער גאט האט ליב ארימע לייט פאר וואס גיט ער זיי אליין קיין פרנסה ניט, האט אים ר׳ גמליאל געענטפערט למשל א מלך איז געווארין ברוגז אויף זיין זון האט ער אים אין תפיסה אריין געזעצט אונ האט פאר זאגט אז מען זאל אים קיין עסין ניט געבין, האט זיך איינער דערבארימט אויף דעם קעניגס זון אונ האט אים געטראגן עסין אונ טרינקען, איז דאס דעם מלך זייער געפעלין געווארין אונ שיינקט אים פיל געלט אונ טוט אים אן כבוד, אזוי אויך גאט איז אונזער פאטער אונ מיר זיינען זיינע קינדער אונ גאט איז גוט צו אלע מענשין אונ ווען איינער איז ארים איז א שטראף פון גאט אונ אז א מענטש דערבארימט זיך איבער גאטס קינדער אונ העלפט זיי דערבארימט זיך גאט אויף אים, דאס איז וואס שטייט אין תהלים „טוב ד׳ לכל" גאט איז גוט צוא אלעמען צו די ארעמע אויך „ורחמיו על כל מעשיו" אונ די רחמנות פון גאט איז אויף דעם מענטש וואס טוט די מעשים פון גאט צו רחמנות האבין אזוי וויא גאט האט רחמנות אויף איטליכן אזוי האט דער מענש אויך רחמנות אויף דעם ארימאן טוט ער דאך די מעשים פון גאט וועט גאט אויף אים אויך רחמנות האבין אונ וועט אים געבין עולם הזה אונ עולם הבא.

רצון יראיו יעשה (מס׳ יומא). ר׳ חנינא בן דוסא איז געווען אינטער וועגינס איז געווען א שטארקער רעגין האט רבי חנינא געזאגט רבונו של עולם די גאנצע וועלט זיז אין פריידין וואס יעצט גייט רעגין אונ איך זאל האבין צער איז באלד דר רעגין אויפגעהערט וויא ער איז אהיים געקומען זאגט ער רבונו של עולם די גאנצע וועלט איז אין צער וואס גייט ניט קיין רעגין אונ מען דארף רעגין, איז געווארין ארעגין, דאס איז וואס שטייט אין תהלים „רצון יראיו יעשה" דעם רצון פון גאטס פארכטיגע טוט ער טאן.

וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו (תלים קמח). משל למלך וואס האט חתונה געהאט אונ האט זיין פרוי ניט געגעבין קיין כתובה אונ אז ער איז געווארין אין כעס אויף איר האט ער איר ארויס געטריבין פון זיין פאלאץ אונ האט איר ניט געגעבין קיין גט, אזוי האט ער געטאן מיט דער אנדער פרוי וואס ער האט גענומען אונ אויך צו דער דריטער פרוי, ניט ער האט זיי געשריבין א כתובה אונ ניט קיין גט, אז ער האט דוי וועהן איין פרוי וואס זיא איז פון א שיינע משפחה אירע אבות זיינען צדיקים האט דער מלך געזאגט די אשה וועל איך שרייבין א כתובה זיא איז א פרומע אונ שטאמט פון פרומע עלטערין אונ וועל שרייבין אין כתובה וועלכין יאהר אונ וועלכין חודש אונ וויפיל טעג אין חודש האב איך איר גענומען, אונ אין וואס פאר

אמדינה איז גיווען די חופה מיט איר, אזוי אויך הקב"ה האט באשאפן דור המבול האט ער ניט גישריבן אין דער תורה אין וועלכע צייט האט ער זייא באשאפן און ווען ער האט זיי דערטרונקען, אזוי אויך נאך האט באשאפן דור הפלגה אזוי אויך דיא מצרים, אז ער האט גינומען די אידין זאגט נאך צו משה רבינו איך וועל זיך ניט פירן מיט די אידין וויא איך האב זיך מיט דור המבול גיפירט און דור הפלגה און מיט די מצרים, די אידין שטאמען פון גוטע עלטערין זיי זיינען בני אברהם יצחק ויעקב פאר שרייב אין וועלכע מדינה און אין וועלכע שטאט האב איך זיי דער הויבן דאס שטייט „וידבר ד' אל משה במדבר סיני" דאס איז די מדינה „באוהל מועד" דאס איז די שטאט „בשנה השנית" דאס איז דער יאר „בחודש השני" דאס איז דער חודש „באחד לחודש" איין טאג אין חודש דאס איז אלץ כדי „שאו את ראש" צו דערהויבן דעם צאל פון די אידין „שאו" איז לשון דערהויבן מקיים זיין וואס עס שטייט „וירם קרן לעמו" נאך דער הויבט די אידין „תהלה לכל חסידיו" מערט איין לויב צו אלע זיינע חסידים פון ישראל:

והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל (שבת פט"ז).

עס איז גיווען איד וואס זיין נאמען וואר יוסף מוקיר שבת ווארום ער האט גיהאלטין טייער שבת צו קויפין אויף שבת גוטע פיש און גוטע מאכלים ער האט גיטאן נור לכבוד שבת צוא טאן דעם רצון פון גאט, לעבין אים האט גיוואוינט א געצענדינער האבין די שטערין זעהער אים גיזאגט דאס זיין גאנץ פערמעגין וועט ענדליך גיהערין צו יוסף מוקיר שבת האט דער געצענדינער זייער פורכט גיהאט דאס ער זאל ניט בלייבין ארים האט ער זיינע זאכין פערקויפט און פאר די געלט האט ער גיקויפט א טייערין בורלאנט און האט אים פאר גיט אין זיין היטיל און האט פערייזט גאנץ ווייט, איז ער גיקומען צו אגרויסן טייך און זיך גיוואלט אריבער שיפן, וויא זיין שיפיל איז גיקומען אין מיטין טייך איז גיווארין א שרעקליכער שטורים ווינד און האט זיין היטיל אריין גישליידערט אין טייך, די היטיל מיט דעם בורלאנט זיינען אין וואסער אריין און פיש האבן צוביסין און צוריסין די היטיל און נאך האט גישיקט אגרויסין פיש ער זאל איין שלינגען דעם בורלאנט, און פישער האבין גיפאנגען דעם פיש און האבן אים גיבראכט אין די שטאט וואו יוסף מוקיר שבת האט גיוואוינט ער האט ביי זיי אפ גיקויפט דעם פיש לכבוד שבת, ער האט אים אויף גישניטין און גיפונען דעם בורלאנט און איז דער פון רייך גיווארין און האט גישיצט פיל ארימע יודין, דאס איז וואס שטייט „והעושר והכבוד מלפניך" רייכקייט און כבוד איז ביי דיר נאך צו געבין ווער עס טוט דיין רצון אזוי וויא יוסף מוקיר שבת ער האט גיטאן דעם רצון פון גאט צו האלטין טייער שבת איז ער רייך גיווארין.

זורע צדקות מצמיח ישועות בורא רפואות (בבא בתרא י"א). בנימין הצדיק האט מפרנס גיווען איין אשה מיט אירע זיבן קינדער פון זיינע אייגענע געלט ווען עס איז גיווען א הונגער אין דער לאנד, דער צדיק איז קראנק גיווארין נאר צום שטארבין איז פאר אים גיווען א מלאך מליץ און האט גיזאגט צו גאט בנימין הצדיק וואס ער האט מחיה גיווען אפרוי מיט אירע זיבן קינדער דארף אזא צדיק ניט אזוי גיך שטארבין, איז ער באלד גיזונט גיווארין, דאס איז וואס שטייט „זורע צדקות" גאט פאר זייט די צדקות וואס אמענטש טוט „מצמיח ישועות" ער מאכט שפראצין איין הילף פאר דעם בעל צדקה „בורא רפואות" גאט באשאפט

פאר

פאר דעם בעל צדקה ארפואה אז ער ווערט קראנק.

ואהבת את ד' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (ירושלמי). אז טורנוסרופוס האט גמשפט ר' עקיבא דעם משפט פון מיתה ווייל ער האט גילערנט תורה, אין יענער צייט איז גיוועזן זמן קריאת שמע האט זיך ר' עקיבא גיפרייט, האט גיזאגט טורנוסרופוס הרשע צו אים איך פאר שטיי ניט וואס פאר אמענטש דו ביזט צו דען פערשטייסטו ניט אז מען האט דיר גמשפט צו טויטין אדער דיר איז ניט גיפעלין דיא יסורים וואס גאט גיט דיר אונ דו לאכסט דער פון, האט אים גיענטפערט ר' עקיבא איך בין ניט קיין נאר אונ איך לאך ניט פון די יסורים וואס גאט גיט מיר מער ניט אלע טאג פלעג איך זאגן אין קריאת שמע ואהבת את ד' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, דו זאלסט ליב האבין גאט צו דינען אים מיט דיין גאנץ הארץ אונ מיט דיין נשמה אונ מיט דיין געלט האב איך רק גיטראכט ווען וועט דאס קומען צו מיר אלע דריי מצות, מיטין גאנצין הארץ ליב צוא האבין גאט האב איך מקים גיוועזן אונ מיט מיין געלט האב איך ליב גיהאט גאט אונ מיט מיין נפש איז מיר ניט גיקומען אז איך זאל מקיים זיין אונ יעצט איז מיר גיקומען אזא צייט וואס איך קען מקיים זיין „בכל נפשך" מוסר נפש צו זיין אונ יעצט איז די צייט פון קריאת שמע אונ איך וועל זאגין בכל נפשך ליב האבין גאט מיטין גאנצין נפש, אונ איך וועל דאס מקיים זיין פריי איך זיך, ער האט ניט גיהאט צייט צו זאגין ובכל נפשך איז ארויס זיין נשמה, בשעת ער האט גיזאגט דעם ווארט אחד איז ארויס אבת קול אונ האט גיזאגט „אשריך ר' עקיבא שיצאת נשמתך באחד" גוט איז דיר ר' עקיבא אז דיין נשמה איז דיר ארויס בשעת ער דוא האסט גיזאגט אחד וועסטו האבין גרויס גן עדן.

לישני עפר (שבת פרק כ"ג). רב נחמן'ס בעלי מלאכות זיינען גיגאנגען אין פעלד צו ארבעטין האבין זיי גיהערט וויא אמענטש שרייט פון דער ערד ארויס האבין זיי דאס דערציילט פאר רב נחמן, איז רב נחמן גיקומען צו דעם ארט פרעגט ער דעם טויטין מענטש ווער ביסטו, זאגט דר טויטער איך בין רב אחא בר יאשיהו, זאגט רב נחמן עס וואונדערט מיר דאס דו קענסט נאך ריידין ווארום עס שטייט דאך אפילו די צדיקים אז זייא שטארבין ווערין זייא צו ריק ערד אזוי וויא דער מענטש איז גיוועזן פון אן הויב ערד, זאגט רב אחא בר יאשיהו עס שטייט גישריבין נאר דער וואס האט גיהאט קנאה שנאה אויף דעם אנדערין די ווערין צוריק ערד, אבער איך האב מיין גאנצין לעבין קיין שנאה קיין קנאה ניט גיהאט אויף קיינעם דערום בין איך ניט פאר פוילט גיווארין, רב נחמן האט דער זעהן דאס רב אחא בר יאשיהו איז אין דער ערד גאר פריש גלייך וויא ער האט נאך גילעבט, אזוי זאגט רב נחמן צו אים אז דו ביסט אזוי פריש אונ דו קענסט ריידין וויא אלע לעבעדיגע מענטשין קום מיט מיר אהיים וואס ליגסטו אין דער ערד, זאגט רב אחא בר יאשיהו צו אים מיר ווייזט אויס אז דו האסט קיין נביאים ניט גילערנט עס שטייט (יחזקאל ל"ז) בפתחי את קברותיכם, גאט זאגט אז איך וועל עפענין אייערע קברים דענסטמאל וועלין אלע טויטע ארויס גיין פון דער ערד אונ איצונד האב איך ניט קיין רשות ארויס צו גיין פון דר ערד, זאגט צו אים רב נחמן עס שטייט (בראשית ג') כי עפר אתה ואל עפר תשוב, זאגט רב אחא דאס וועט זיין איין שעה פאר תחית המתים, דאס איז וואס שטייט „ומקיים אמונת,

אמונתו לישני עפר" גאָט איז מקיים זיינע
אמת צו די צדיקים וואָס זייא האָבּען ניט
גיהאַט קיין קנאה שנאה אַזוי זאָלען זיין אין
קבר ווי אַלעבּידיגער מענטש שלאָפט:

רפאנו ד' ונרפא וגו' (ילקוט במשלי). בּייא אַקינד
איז גיוועזען אַוואונד אויף זיין לייב און
זיין פאָטער איז גיוועזען אַגרויסער דאָקטער
האָט ער אים גיגעבּען אַפּלאַסטער און ער
זאָגט צו אים אַז דער פּלאַסטער ליגט אויף
דער וואונד וועט דיר זיין אַרפואה, אַזוי
אויך מיר זיינען אַלע אונזערע נשמות אין
וואונדען מחמת די עבירות און גאָט איז
אונזער פאָטער און ער איז אַרופא חנם
האָט ער אונז גיגעבּען אַרפואה פאַר דער
נשמה די תורה לערנען, דאָס בּעטען מיר
„רפאנו ד' ונרפא" גאָט הייל אונזער נשמה
פון אירע וואונדען גיב אונז אַגוט האַרץ אַז
מיר זאָלען וועלען לערנען תורה וועט דאָס
זיין אַרפואה פאַר דער נשמה און פאַר
דעם גוף גיב אויך אַרפואה אַז מיר זאָלען
גיזונד זיין און מען זאָל פון האָבּען צוא
לערנען תורה.

ותן טל ומטר לברכה (תענית). עס האָט אַהונדערט
ניט גירעגינט גייען די חכמים צו חוני
המעגל ער זאָל בּעטען בּייא גאָט עס זאָל גיין
רעגען האָט ער גימאַכט אַקרייז און זאָגט
איך שווער בּיי דיין הייליגען נאָמען אַז דו
זאָלסט הערען מיין בקשה און דו זאָלסט
רחמנות האָבּען אויף דיין פאָלק ישראל און
דו זאָלסט געבּען רעגען, האָבּען די הימלען
אָנגיהויבּען טראָפען נייס רעגען צוא לאָזען,
זאָגט דער חוני המעגל איך האָב ניבּעטען
בּיי דיר גאָט עס זאָל געבּען רעגען אַז אַלע
גריבּער פון וואַסער זאָלען דער פילטווערען,
הויבּט אָן צו רעגענען שטאַרק, זאָגט דער
חוני המעגל איך האָב ניבּעטען אַז עס זאָל
גיין רעגען מיט בּרכה, הויבּט אָן דער
רעגען צו גיין כסדר ווייא שטענדיג, דאָס
בּעטען מיר בּיי גאָט „ותן טל ומטר לברכה"
גאָט גיב אונז רעגען מיט טויא עס זאָל זיין
מיט אַבּרכה ניט טראָפענס נייס און ניט צו
גרויס און צו פיל.

מלך אוהב צדקה ומשפט (זוהר הקדוש פ' בהר)
ר' חייא מיט ר' יוסי זיינען גיגאַנגען
אין וועג האָבּען זיי בּאַגעגינט צוויי מענשען,
איז גיקומען נאָך אַמענש און האָט גיבּעטען
בּייא זייא בּרויט צו עסען און האָט זייא
גיזאָגט אַז ער האָט ניט גיגעסען דריי טעג
איין מענטש פון די צוויי מענטשען וואָס
ר' חייא מיט ר' יוסי האָבּען זיי בּאַגעגינט
האָט גיגעבּען בּרויט צו דעם מענטשען וואָס
ער איז הונגעריג. רבּי חייא האָט גיהאַט
צער פאַר וואָס ער האָט ניט גיטאָן דיא
מצוה צו געבּען בּרויט דעם הונגעריגען
מענטש, זאָגט אים רבּי יוסי האָב ניט קיין
צער גאָט האָט אים גיגעבּען די מצוה כדי
ער זאָל בּלייבּען לעבּען, דער מענטש וואָס
האָט גיטאָן די מצוה איז אַנטשלאָפען גיוואָרען
אונטער אַבּוים, רבּי חייא מיט רבּי יוסי
זעהען ווייא אַפלאַם פייער שטייט בּייא
דעם מענטשען און אַשלאַנג נידערט אַראָפּ
פון בּוים וואָס דער מענטש שלאָפט און
וויל טויטען דעם מענטשען, איז אַרויף
גיגאַנגען דער פייער אויף דעם קאָפּ פון
שלאַנג און האָט פאַרבּרענט דעם שלאַנג
און דער מענטש שלאָפט און ער ווייס
ניט דעם נס וואָס גאָט האָט מיט אים
גיטאָן, ווען ער האָט זיך אויף גיהאַנט
פון שלאָף האָבּען זיי אים דער ציילט דעם
נס וואָס האָט אים גיטראָפען. דאָס איז
וואָס שטייט אין תפלה „אוהב צדקה" גאָט
האָט ליבּ דעם מענטש וואָס גיט צדקה,
„ומשפט" גאָט טוט אַמשפט צו שטראָפען
דעם וואָס וויל טאָן שלעכטעס דעם בּעל
צדקה, אַזוי ווייא די שלאַנג האָט גיוועלט
טויטען דעם מענטש וואָס ער האָט גיגעבּען

ברויט

ברויט דעם הונגעריגן מענטש איז אראב אפייער און האט פאר ברענט דעם שלאנג.

אלהי נצור לשוני מרע (תעניות פ"ג). רבי אליעזר האט גירייטן אויף איין אייזעל האט ער באגעגנט א מענטשין. זייער א העסליכן זיין פנים איז גיוועזן אזוי העסליך דאס מען האט ניט גיקענט קוקן אויף אים האט ר' אליעזר גיזאגט לאבינדיג דיינע איינוואוינער פון דיין שטאט זייגען אויך אזוי העסליך וויא דו, האט דער מענטש גיענטווערט דו זאלסט גיין צו מיין באשעפער און פרעג אים וואָרום האט ער מיר אזוי העסליך באשאפין, רבי אליעזר האט פערשטאנען דאס ער האט גיזינדיגט געגין גאט און געגין דעם מענטשין און האט אים גיבעטן אז ער זאל אים מוחל זיין אויף זיינע רייד וואס ער האט געגין אים גיזינדיגט, דער מענטש האט אים ניט גיוואלט מוחל זיין און זיינע גוטע רייד האט ער ניט גיוועלט הערין, קומענדיג אין שטאט זייגען אלע מענטשין פון שטאט ארויס גיגאנגען אים אנטקעגין אלע האבין גישריען שלום עליך רבי, דער מענטש האט גיפרעגט וועמען מיינט איר דאס וועמען רופט איר מורינו ורבינו אזאנדע אים צו צונעמען בכבוד, האבין זיי אים גיענטפערט דו ווייסט דען ניט אז דער רבי אליעזר איז א גרויסער חכם א יודישער פאלקס לעהרער, האט דער מענטש גיזאגט זאלין ביי יודין ניט גימערט ווערין אזעטיקע, ער האט זיי דער צילט וואס מיט אים האט זיך פאסירט, די גאנצע שטאט האט אים גיבעטין אז ער זאל איהם מוחל זיין ווייל ער איז א גרויסער למדן האט דער מענטש גיענטפערט צוליב אייך וועל איך אים מוחל זיין נאר בתנאי אז ער זאל נאך אמאל ניט ריידין אזעלכע רייד, דאס בעטין מיר „אלהי נצור לשוני מרע" גאט היט איין מיין צונג איך זאל ניט רידען קיין שלעכטעס אויף די אנדערע מענשין.

ולא שוה לנו (מד"ר איכה). ר' יודן האט גיזאגט למשל דער קנעכט פון א שררה האט גימאכט א סעודה אלע מענטשין האט ער גיבעטין צו זיין אויף דער סעודה און דעם שררה דאט ער ניט גיבעטין אז ער זאל קומען אויף דער סעודה, זאגט דער שררה הלוואי וואלט איך גיוועזן גלייך מיט אלע מענטשין, אזוי אויך זאגט גאט אגאנצין טאג טוען זיי זייערע עסקים און זאגין ניט אז זיי זייגען מיד און תפלה צוא טאן זאגין זיי אז זיי זיינען מיד, דאס זייגען מיר זיך מתודה צו גאט און מיר זאגין „ולא שוה לנו" עס איז ניט גלייך ביא אונז דער כבוד פון גאט צוא אונזער כבוד, מיר האלטין אונזערע עסקים בעסער צו טאן וויא צוא טאן דעם עסק פון צו דינען גאט, בעטין מיר דיר גאט אז דו זאלסט אונז מוחל זיין אויף עבר און אויף ווייטער וועלין מיר דינען דיר און צו טאן דיין רצון גרעסער פאר אונזערע עסקים.

לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ד' מעתה ועד עולם (ילקוט שמעוני). רבי חמא בר ביסא האט אמאל פאר לאזין זיין פרויא מיט די קינדער און האט זיך אוועק גיזעצט אין א בית המדרש לערנען צוועלף יאר, נאך דעם איז ער גיקומען צוריק אין זיין שטאט האט זיין זון ר' הושעיה גיפרעגט ביי אים פיל שאלות גרויסע אין לערנען דאט ר' חמא זיך זייער גיפרייט און האט גיזאגט אפאדים אין דרייען גידרייט רייסבו זיך ניט ניך פונאנדער דאס מיינט מען מיין זון ר' הושעיה האף איך צו גאט אז אויף מיר זאל מקויים ווערין דער פסוק „לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ד' מעתה ועד עולם:

ולא נשבע למרמה ישא ברכה מאת ד' וצדקה מאלהי ישעו (מדרש עשרת הדברות). במעשה עס איז

געוועזן

געװען א גראָיסער עושר אונ אין זיין גאנצן לעבן האט ער קיין מאל קיין שבועה ניט געטאן, פאר זיין טויט האט ער פאר זאגט זיינע קינדער אז זיי זאלן אויך קיין מאל ניט שווערן, די קינדער האבן אים צו געזאגט זיין צוואה צו האלטן, איז געקומען א שלעכטער מענטש צום זון וואס איז אין פאטערס הויז אונ זאגט צו אים באצאלט מיר טויזנט גילדן וואס דיין פאטער האט ביי מיר געליען, זאגט דער זון עס איז שקר. האבן זיי געהאט א דין תורה פסקנת אב בית דין אז דעם זון קומט א שבועה אז ער ווייס ניט דער פון, האט דער זון באצאלט ער האט געזאגט איך וויל ניט עובר זיין אויף דער צוואה פון מיין פאטער האטשע איך ווייס אז עס קומט אים ניט, זיינען געקומען פיל שלעכטע לייט אונ מאנען ביי אים געלט אונ זאגן אז זיין פאטער האט זיי געליען געלט וואָרום זיי זיינען געוואר געוואָרן אז ער שווערט ניט אפילו האטשע אויף אין אמת. האט ער זיי גיצאלט באצאלן ווייל צו שווערן האט ער ניט געקענט ער האט זיין גאנץ פארמעגן אוועק געגעבן, דערום וואס ער האט ניט געהאלט שווערן אונ האט געהיט דעם פאטערס צוואה, האט ער געפונען איין אוצר מיט אסך געלד, דאס איז וואס שטייט אין תהלים „ולא נשבע" ער האט ניט געשוואָרן „למרמה" צו דעם רמאי אפ צו לייקענען אים אפילו אמת צוא שווערן, „ישא ברכה מאת ד'" ווערט ער האבן ברכה פון גאט:

ברכת המזון

ועל הכל ד' אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך. (פל"ל סה"ש). איין שררה האט געמאכט איין סעודה איז געווען א גראָיסער טיש מיט מענטשין צו דער סעודה אונ א קליינער טיש מיט מענטשין, די מענטשין וואס זיצן ביי גרויסן טיש האבן זיי געדאנקט אונ געלויבט אים, אונ די מענטשן וואס זיצן ביי א קליינעם טיש האבן זיי געשאלטין דעם שררה האט דער שררה געהאלט צו טרייבן זיי. זאגט די פרויא פון שררה ניט קוק אויף די מענטשין וואס זיי זיצן ביין קליינעם טיש קוק אויף די מענטשין וואס זיי זיצן ביין גרויסן טיש וואס זיי דאנקען דיר. אזוי אויך אז די אידין עסין אונ טרינקען בענטשין זיי ברכת המזון, אונ אז די געצענדינער עסין דער צארענען זיי גאט מיט זייערע רייד וואס איז מיאוס ווערט גאט אין כעס אויף דער וועלט, איז די תורה לערנט אין זכות אויף דער וועלט אונ זאגט צו גאט, ניט קוק אויף די געטצענדינער וואס זיי דער צארענען דיר מיט זייערע מעשים אונ זייערע מיאוסע רייד, קוק אויף די אידען וואס נאך זייער עסין זאגן זיי ברכת המזון, דאס שטייט אין בענטשין „ועל הכל ד' אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך" אויף אלע טובות גאט וואס דו טוסט מיט אונז לויבן מיר אונ דאנקען דיר, ניט וויא די געטצענדינער וואס זייא עסין אונ דאנקען דיר ניט גאט, קוק ניט גאט אויף זייא קוק בעסער אויף אונז אידען אונ אויף אונזערע מעשים, אונ דוא זאלסט ניט זיין אין כעס אויף דער וועלט.

(סנהדרין צ"ח). ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הָאט גִפְרֶעגְט בַּייא אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וֶוען וֶועט קוּמֶען מָשִׁיחַ, הָאט אִים אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא גִיעֶנְטְפֶערְט פְרֶעג בַּייא מָשִׁיחַ, זָאגְט ר' ר' יְהוֹשֻׁעַ זָאג מִיר וואוּ זִיצְט עֶר וֶועל אִיךְ וִויסֶן וֶועלְכֶער מֶענְטְשׁ אִיז מָשִׁיחַ, הָאט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא גִיזָאגְט עֶר זִיצְט פַאר דֶעם טוֹיעֶר פוּן רוֹם צְווִישֶׁען דִי קְרַאנְקֶע, אַלֶע קְרַאנְקֶע מֶענְטְשֶׁן בִּינְדֶען אוֹיף אוּן בִּינְדֶען צוּ עֶטְלִיכֶע וואוּנְדִין צוּזַאמֶען אוּן מָשִׁיחַ בִּינְד אוֹיף אוּן בִּינְד צוּ אֵיינְצִיג וַוייס, אִיז עֶר גִיקוּמֶען צוּ מָשִׁיחַ אוּן פְרֶעגְט וֶוען וֶועסְטוּ קוּמֶען, הָאט מָשִׁיחַ גִיעֶנְטְפֶערְט הַיינְט, זָאגְט ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִיךְ בִּין גִיקוּמֶען צוּ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אוּן הָאבּ צוּ אִים גִיזָאגְט מָשִׁיחַ הָאט מִיר אָפּ גִינַארְט דֶען עֶר הָאט צוּ מִיר גִיזָאגְט אַז עֶר וֶועט הַיינְט קוּמֶען אוּן עֶר אִיז נִיט גִיקוּמֶען, זָאגְט מִיר אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עֶר הָאט גִימֵיינְט אַז אִיר וֶועט פְרוּם זַיין אוּן אִיר וֶועט אַלֶע תּוֹרָה לֶערְנֶען וָואלְט עֶר גִיוֶוען הַיינְט גְקוּמֶען, דָאס אִיז וָואס שְׁטֵייט „היום אם בקולו תשמעון" הַיינְט וֶועט קוּמֶען מָשִׁיחַ אוֹיבּ אַז אִיהר יוּדִין וֶועט דֶעם קוֹל פוּן גָאט צוּא הֶערִין, דָאס אִיז צוּא לֶערְנֶען דִיא הֵיילִיגֶע תּוֹרָה אוּן צוּא טָאן מִצְוֹת.

קול ד' שובר ארזים (תליהו רבה). אַמֶענְטְשׁ וָואס עֶר אִיז גִיוֶוען אַגְרוֹיסֶער צַדִּיק הָאט גִיהַאט קִינְדֶער וָואס זֵייא הָאבִּין גִילֶערִינְט תּוֹרָה. וֶוען עֶר הָאט גִינוּמֶען דִי אַנְדֶערֶע פְרוֹיא אוּן זֵיא הָאט מוֹלָד גִיוֶועזִין בָּנִים וָואס זֵייא ווילִין נִיט לֶערְנֶען תּוֹרָה זָאגְט דֶער פָאטֶער צוּ דִי שְׁלֶעכְטֶע קִינְדֶער וָואס דַארְף אִיךְ דִי פֶעלְדֶער אוּן דִי הַייזֶער עֶכ זָאל זַיין פַאר אַייךְ אַז אִיהר ווילְט נִיט לֶערְנֶען אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה. אַזוֹא אוֹיךְ דָאס גְלַייכִין אַז דִיא אִידִין וֶועלִין נִיט וֶועלֶען לֶערְנֶען תּוֹרָה וֶועט דֶער קוֹל פוּן גָאט צוּא בְּרֶעכִין דִי טֶעגְעֶן בּוֹימֶער דָאס מֵיינְט מֶען דִי אִידֶען וָואס לֶערְנֶען נִיט תּוֹרָה זַיינֶען זֵיי גְלַייךְ צוּ אַטֶענֶעם בּוֹים אַזוֹא וִויא אַטֶענֶען בּוֹים וַואקְסְט נִיט אוֹיף אִים פֵּירוֹת. אַזוֹי אוֹיךְ דֶער יוּד וָואס עֶר לֶערִינְט נִיט אִיז עֶר נִיט שֵׁיין:

תפלת ערבית

וממדר את הכוכבים (ילקוט שמעוני). אַשְׂרֶרָה הָאט גִיזָאגְט צוּ רַבִּי גַמְלִיאֵל עֶס שְׁטֵייט אִין אַייעֶר תּוֹרָה אַז גָאט אִיז מְסַדֵּר דִיא שְׁטֶערִין אוּן צֵיילְט זֵייא אִיךְ קֶען אוֹיךְ דִי שְׁטֶערִין צֵיילִין נֶעמְט רַבִּי גַמְלִיאֵל אַיין זִיפּ אוּן לֵייגְט אַרַיין אִין אִיר קְווִייטֶען אוּן שָׁאקֶעלְט דִי זִיפּ אוּן זָאגְט צוּם שְׂרָרָה צֵייל דִי קְווִייטֶען, זָאגְט דֶער שְׂרָרָה הַאלְט דִי זִיפּ אוֹיף אַיין אָרְט וֶועל אִיךְ קֶענֶען צֵיילִין. זָאגְט רַבִּי גַמְלִיאֵל דֶער הִימֶיל שְׁטֵייט אוֹיךְ נִיט אוֹיף אַיין אָרְט דִי גַלְגַלִים גֵייעֶן אַרוּם וִויא אַזוֹי וֶועסְטוּ קֶענֶען צֵיילִין דִי שְׁטֶערִין דָאס שְׁטֵייט „וממדר את הכוכבים" גָאט אִיז מְסַדֵּר דִיא שְׁטֶערִין אוּן צֵיילְט זֵייא, אָבֶּער נִיט אַמֶענְטְשׁ קֶען צֵיילִין דִי שְׁטֶערִין.

ונקמה בפרעה (מד"ר משפטים). לְמָשָׁל גַזְלָנִים זַיינֶען אַרַיין גִיגַאנְגֶען אִין נֵיין גָארְטִין פוּן מֶלֶךְ אוּן הָאבִּין צוּ בְּרָאכִין דִי בּוֹימֶער פוּן וַויין גָארְטִין, הָאט דֶער מֶלֶךְ דִי גַזְלָנִים צוּ בְּרָאכִין, אַזוֹי אוֹיךְ דִי מִצְרִים הָאבִּין צוּ בְּרָאכִין דֶעם נֵיין גָאוֹטִין פוּן גָאט דָאס זַיינֶען דִי אִידִין זֵייא הָאבִּין דִי אִידִין גִיטָאן גְרוֹיסֶע צָרוֹת הָאט גָאט דִיא מִצְרִים צוּבְּרָאכִין אִין שְׁטָאט. מִצְרַיִם מִיט דִי מַכּוֹת, אוּן אִין יַם זַיינֶען זֵייא גִיוָוארִין דֶער טְרוּנְקֶען, דָאס אִיז וָואס שְׁטֵייט

[illegible];

„ונקמה בפרעה" נאָט האָט גינומען נקמה פון פרעה.

והסר שטן מלפנינו ומאחרינו (קודשין פ״א). דער צדיק פלימו פלעגט שילטין דעם שטן, ערב יום כפור האָט זיך דער שטן פאַר שטעלט פאַר איין אָרומאַן אונ איז גיקומען צוא פלימו אונ בעט אַשטיקעל ברויט ביין טיר, זאָגט פלימו קום אין שטוב צו מיר אונ עס ברויט, זאָגט ווידער דער פאַר שטעלטער שטן איך זאָל עסין אייגער אליין אין אַזא הייליגין טאָג וואָס אַלע מענטשין עסין צו זאַמען, אַזוי בעט אים פלימו צום טיש, האָט ער זיך גיזעצט צום טיש אונ גינומען שנייצין דעם נאָז אונ צו נאָהערין פון מויל, זאָגט צוא אים פלימו זיץ גלייך וואָס מאַכסטו זיך אַזויא מיאוס, פלימו האָט זיין גיטרונקען זאָגט דער פאַר שטעלטער אָרומאַן גיב מיר אויך אַבּעבער ווין, גיט אים פלימו ווין, הויבּט ער אָן אין דעם בעבער צו שפייען ער האָט דאָס אַלין גיטאָן כדי ער זאָל דעם פלימו דער צאַרענען ער זאָל זיך מצער זיין וויל ער שילט אים אַלע טאָג, דער נאָך אַז ער האָט ווייטער גיוועלט טרינקען פאַלט אים דער בעבער פון האַנט, זאָגט צו אים פלימו זיץ וויא אַמענטש אָדער גייא פון דאַנען אַרויס, מאַכט זיך דר שטן אַגידער פאַלין אונ מאַכט זיך גלייך וויא ער איז טויט, איז גיוואָרין אַקול אין גאַס אַז פלימו האָט איין אָרומאַן בייא זיך ממית גיוועזען, אַנטלויפט פלימו אין בית המדרש אַריין וואָרום ער שעמט זיך שטאַרק, וויא דער שטן זעהט אַז פלימו איז זיך אַזוי פיל מצער מאַכט ער זיך אַז ער ווערט צוריק לעבעדיג אונ ער גייט צו פלימו אונ זאָגט אים דוא זאָלסט וויסען אַז איך בין דער שטן וואָס דו שילסט מיר אַלע טאָג דערום האָב איך דיר גיוואָלט אַביסיל מצער זיין איצונד זאָג איך דיר אַז דו זאָלסט מיר שוין מער ניט שילטין, זאָגט פלימו וויא אַזוי זאָל איך דיר ניט שילטין אַז דו ביסט דער יצר הרע, זאָגט צו אים דער שטן בעט גאָט אַז ער זאָל דעם יצר הרע אין גאַנצין פון דיר אָפּ טאָן, דאָס בעטין מיר „והסר שטן מלפנינו ומאחרינו" גאָט נעם צו דעם שטן פריער ער זאָל ניט מאַכין שטרויכלען אונז מיט עבירות אונ דער נאָך זאָל ער ניט האָבין וואָס צו מסרען פאַר גאָט אויף אונז.

וכל בניך למודי ד׳ ורב שלום בניך (ישעיהו נ״ד).

איין קינד וואָס זיין פאָטער האָט מיט אים גילערינט חומש ספר בראשית, דר קינד איז גיפאַנגען גיוואָרין אונ ער האָט גינומען מיט זיך דעם חומש בראשית אונ מען האָט אים אַריין גיזעצט אין תפיסה אונ דעם חומש בראשית האָט מען אַריין גיליינט אין דעם אוצר פון שררה, דעם שררה איז זיין שכל צו מיסט גיוואָרין, פאַר זאָגט דר שררה אַז מען זאָל אים ברייגען פון זיין אוצר אַבּוך צוא לייענען פאַר אים גישיכטעס, גיפינט מען אין אוצר דעם ספר בראשית אונ אַלע שרים פון שררה קענען ניט לייענען דעם ספר, האָט מען גיזאָגט דעם שררה דאָס עס איז אַיודישער ספר אונ אין תפיסה איז פאַראַנען איודישער קינד, האָט נעמען גיבראַכט דעם קינד וויא ער האָט דער זעהען דעם חומש בראשית זיינעם נעמט ער קושין דעם חומש אונ לייענט פאַר דעם שררה פון בראשית ביז ויכולו, דער שררה האָט דערהערט דעם שבח פון גאָט אַז ער האָט באַשאַפין אַלע וועלטין, איז ער אויך גיטשאַנגען פון זיין שטול אונ האָט גיקושט דעם קינד אונ זאָגט איך וויים אַז גאָט האָט מיר גיגעבין מיין קראַנקייט מער ניט אום איך זאָל דיר מאַכין פרייא פון תפיסה, גיט דער שררה דעם קינד אַפילע גאָלד מיט זילבער אונ שיקט אים אַוועק צו זיין

פאטער

פאטער מיט גרויס כבוד, דאס איז וואס ״ורב שלום בניך״ שטייט ״וכל בניך למודי ד׳״ אז דיינע קינדער וועלן זיין געלערנט צו די תורה וואס פון אונזער גאט וועט דענסטמאל זיין גרויס שלום צווא דיינע קינדער.

אשת חיל

אשה יראת ד׳ היא תתהלל (מדרש משלי). אז רבי מאיר האט געזאגט תורה אין בית המדרש שבת פאר מנחה זיינען געשטארבן זיינע צוויי בנים ביי אים אין זיין שטוב. זייער מוטער האט זיי אוועק געלייגט אויף אבעט און זיי צו געדעקט מיט אקאלדרע. מוצאי שבת איז געקומען רבי מאיר פון בית המדרש פרעגט ער ביי זיין פרויא וואו זיינען אונזערע בנים זאגט זיא אין בית המדרש זיינען זייא. זאגט רבי מאיר איך האב געקוקט אין בית המדרש און זיי זיינען נים געווען. גיט זיא אים אכוס של הבדלה האט ער געמאכט הבדלה, פרעגט ר׳ מאיר נאך אמאל וואו זיינען אונזערע בנים, זאגט זיא אפטמאל זיינען זיי אוועק אין יענעם ארט און יעצט קומען זיי האט זיא אים געגעבן עסן אז ער האט אפ געגעסן און געזאגט ברכת המזון זאגט זיא צו אים איך וועל ביי דיר פרעגן אשאלה אמענטש האט מיר געגעבן באהאלטען אפקדון זאל איך אים אוועק געבן צו ניט, ענטפערט רבי מאיר געוויס דארף מען אוועק געבן דאס זיא געזאגט און דיין ידיעה האב איך ניט געוואלט געבן. פירט זיא איהם אוועק אין צימער וואו די טויטע קינדער ליגען און האט אים געזאגט דאס איז דער פקדון, ר׳ מאיר האט געוויינט און געקלאגט און זאגט ״בני, בני״ מיינע טייערע בנים אין תורה און אין דרך ארץ פאר מיר און פאר אלעמען זייט איר געווען מיט דרך ארץ: ״רבי, רבי״ איר זייט געוועזען מיין רבי, האט די מוטער פון די בנים צו ר׳ מאיר געזאגט וואס קלאגסטו דוא האכט געזאגט אז מיא דארף אוועק געבן דעם פקדון צו גאט זיא האט איהם געטרייסט, איז ער געשטילט געווארין פון געוויין, זייא זיינען געשטארבן ווייל זייא פלעגן אוועק גיין פון זייער פאטערס דרשה און עוסק זיין באכילה ושתיה, דאס איז וואס שטייט ״אשה יראת ד׳ היא תתהלל״ איין אשה וואס זיא האט מורא פאר גאט דיא אשה קענען איר בארימען קענען זאגן אויף דער פרויא פון ר׳ מאיר אז זיא איז אשה יראת ה׳ אירע צוויי בנים זיינען געשטארבן אין איין צייט און פלוצלונג און זיא האט ר׳ מאיר ניט מבטל געווען פון לערנען אין בית המדרש און ניט געזאגט אין די גרויסע גזירה ביז נאך הבדלה און נאך זיין עסן און ברכת המזון, און זיא האט נאך רבי מאיר געטרייסט.

שחרית לשבת

ובדברי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתרומם (חולין כ״ח). רבי פינחס בן יאיר איז געגאנגען פיל געפאנגענע אויסלייזן איז ער געקומען צו אטייך וואס הייסט גנאי, זאגט רבי פינחס צו דער גנאי צו טייל דיין וואסער איך זאל דורך גיין, האט זיך די וואסער צו שפאלטען אויף צוויי זייטען און רבי פינחס גייט טרוקן אריבער, קומט אמענטש און

בית טראגט

טראגט אויף זיך ווייץ צו מאלין צוא באקן מצה אויף פסח זאגט ווידער ר' פנחס צום וואסער צו שפאלט זיך פאר דעם יודענס ווען ער גייט אמצוה טאן, שפאלט זיך דאס וואסער אונ דער יוד איז אריבער גינאנגען טרוקין, אונ מיט דעם יוד איז גינאנגען איין ערבי זאגט רבי פנחס ווידער צו דעם וואסער שפאלט זיך פאר דעם ערבי ווען אויך כדי מען זאל ניט זאגין איין חבר איז מיט אים גינאנגען אונ האט אים היטען גילאזין, האט זיך דער וואסער ווידער גישפאלטין, דערויף זאגט ר' יוסי וויא הייליג איז דער רבי פנחס בן יאיר נאך מער וויא משה רבינו וואָרום ביא משה רבינו האט גאט גישפאלטין דעם ים איין מאל אונ פון כלל ישראל, אונ דא ביא רבי פנחס בן יאיר איז נאר דריי מענטשין גיוועזען אונ דאס וואסער האט זיך דריי מאל גישפאלטין דאס איז וואס עס שטייט אין תפלה „ובדברי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתרומם" דורך דיא רייד פון דיא צדיקים אונ חסידים ווערסטו גאט גילויבט אונ דער הויבין אלע באקענען דיר וואס ביא דיר איז טייער דער צדיק אונ דער חסיד וואס ער איז גוזר ביזטו מקיים.

לישני עפר (סדר סדורות). איין מלך האט גיזאגט צו ר' שלמה הצדיק איך וויל עפענען דעם קבר פון יחזקאל הנביא איך וויל אים זעהען, זאגט ר' שלמה צום מלך דוא וועסט אים ניט קענען זעהען מער נישט ניט ווייט פון אים איז דער קבר פון ברוך בן נריה זיין תלמיד אז דו וועסט אים קענען זעהען וועסטו יחזקאל הנביא אויך קענען זעהען, שיקט דער מלך נאך זיינע שרים זייא זאלין קומען זעהען ברוך בן נריה איז דער וואס האט זיך אן גירירט פון דיא ישמעאלים צו עפענען דעם קבר איז ער תיכף גשטארבן, זאגט איין אלטער ישמעאל צום מלך דער ברוך איז איוד זאלסטו גוזר זיין אויף דיא יודין אז זייא זאלין עפענען דעם קבר פון ברוך בן נריה, האט דער מלך גוזר גיוועזן אויף דיא יודין אז זייא זאלין עפענען דעם קבר פון ברוך בן נריה, האבין די אידין גיבעטין דעם מלך אז ער זאל זייא געבין צייט דריי טעג כדי זיי זאלין האבין צייט תפלה צו טאן צו גאט אונ מחילה בעטן ברוך בן נריה וואס מען וועט עפענען זיין קבר וואס דאס איז ניט זיין כבוד, גיט זיי דער מלך דרייא טעג נאך די דרייא טעג שיקט דער מלך נאך די אידען אז זיי זאלין שוין עפענען דעם קבר פון ברוך בן נריה איז דער מלך גיקומען מיט זיינע שרים אונ די אידען האבין אויף גיעפינט דעם קבר אונ זייא איז ניט גיוועזין קיין שאדין אונ מען האט אים גיפונען ער ליגט אין זיין קאסטין פון מירמעל שטיין גלייך וויא ער ליגט אונ שלאפט, דאס איז וואס שטייט „ומקיים אמונתו לישני עפר", וואָרום עס שטייט איין משל „ורקב עצמות קנאה", די ביינער פון בעל מקנא ווערט פארפוילט ווערין אונ די צדיקים וואס זייא זיינען ניט מקנא ווע'ן זייא ניט פאר פוילט ווערין, איז דאס גאט מקיים אונ די ביינער פון ברוך בן נריה איז ניט פאר פוילט גיווארין, אזוי אויך אלע צדיקים וואס זייא האבין ניט דיא מדה פון קנאה ווערט ניט פאר פוילט זייערע ביינער אין קבר:

רב להושיע (הליכו זוטא). איין שרה האט ניהאט אפרויא אגוטע אונ אפרומע אונ איר קינדער איז אויך גוטע אונ פרומע, אונ ער האט גינומען אפרויא נאך איינע וואס זיא איז ניט אגוטע אונ אירע קינדער איז אויך שלעכטע אונ טוען דעם שרה גרויסע צרות. זאגט די ערשטע ווייב צום שרה פאר וואס האסטו גינומען אזא שלעכטע פרויא אונ אזא מיעסע אונ אזע

קינדער

קינדער טוען דיר גרויסע צרות ענטפערט איר דער שרה איך וועל שוין ניט אריין גיין צו איר אין שטוב, אזוי אויך זאגין דיא אידען צו גאט פאר וואס העלפסטו דיא ישמעאלים. ויי האסטו אוועק גיגעבין ארץ ישראל און עס איז זייא גוט, זייא דער צארעגן דאך דיר גאט מיט זייערע שלעכטע מעשים. זאגט גאט צוא די אידען „רב להושיע" איך גאט וועל אייך העלפין און ניט דיא ישמעאלים.

ופת לאורחים וצדקה לעניים (סדר הדורות). עס איז גיוועזן אמענטש וואס ער האט גיהייסען בן סבר האט ער פאר קויפט אלע חפצים און איז גיגאנגען צו מאכין חתונה איין ארומען בחור מיט די געלט, און עס איז גיוועזן ווען ער האט שוין דעם ארומען בחור חתונה גימאכט און ער איז שוין גיגאנגען צוריק אהיים איז ער גיקומען צו א טייך וואס דארטין איז א גרויסע שלאנג א גרויסער מזיק, ווייא דער בן סבר האט גידארפט אריבער גיין דעם טייך האט זיך די שלאנג דיא גרויסע אוועק גילייגט פון איין ברעג טייך ביז דער אנדער ברעג טייך ווייא א באלקין, איז ער אריבער גיגאנגען דעם טייך אויף דיא גרויסע שלאנג, האט ער באגעגינט א מענטשין וואס ער ווייזט אויס זייער מיאוס (דאס איז גיוועזן דער מלאך המות ער האט זיך פאר שטעלט ווייא א מענטש) און האט צו אים גיזאגט דיין צייט איז גיקומען צוא שטארבין, דער בן סבר טוט תפלה צו גאט און זאגט, רבונו של עולם איך האב גילערינט און גיטאן צדקה און גמילות חסדים און איך גייא פון א גוא מצוה איך האב גימאכט חתונה איין ארימין יתום זאל איך שטארבין ווייא א בהמה אויף דעם פעלד, איז ארויס א בת קול און האט גיזאגט מען גיט דיר צייט צוא לעבין ביז דו וועסט קומען אהיים און דוא וועסט שטארבין אויף דיין בעט, איז דער מלאך המות אוועק גיגאנגען פון אים, איז דער בן סבר גיקומען אין א שטאט האט ער גיבעטין אז מען זאל אים אריין פירען צוא א תלמיד חכם וואס ער איז א צדיק, האט מען אים אריין גיפירט צו א צדיק וואס ער הייסט שפיפון בן לייש, האט שפיפון מיט אים זיך זייער דער פרייט און ער האט דער זעהען אז דער בן סבר אז זיין פנים איז גרין און געל פון שרעק פון מלאך המות, פרעגט בייא אים שפיפון וואס פעלט דיר וועל איך דיר אלץ געבין, זער בן סבר האט אים דער ציילט אז דער מלאך המות האט אים גיוואלט טויטען אויף דעם פעלד, זאגט שפיפון צו אים האב ניט קיין פורכט איך האב א גרויסען בטחון צו גאט אז ער וועט דיר א יין היטען פון טויט, אין דרייא טעג ארום קומט דער מלאך המות צוא שפיפון און זאגט צו אים גיב מיר אוועק דעם פקדון וואס איך האב בייא דיר. שפיפון ענטפערט אים זאג מיר וואס פאר א פקדון האסטו בייא מיר. זאגט דער מלאך המות דיין נשמה און די נשמה פון בן סבר דארף איך צו נעמען. ענטפערט שפיפון אים דו זאלסט ארויס גיין פון מיין שטוב דו האסט בייא מיר ניט קיין פקדון, דער מלאך המות איז גיקומען צו גאט און זאגט רבונו של עולם שפיפון טרייבט מיר ארויס פון זיין שטוב. זאגט גאט שפיפון׳ס נשמה זאלסטו ניט נעמען און די נשמה פון בן סבר זאלסטו יע נעמען קומט דער מלאך המות צו שפיפון און זאגט אים גאט האט מיר גיזאגט דיין נשמה ניט צו נעמען און די נשמה פון בן סבר יע צו נעמען פון אים. זאגט שפיפון די נשמה פון בן סבר וועסטו אויך ניט נעמען ער האט גיטאן א גרויסע מצוה גימאכט חתונה איין ארעמען יתום דארף ער לעבין עס שטייט „צדקה תציל

מבות" איז ארויס אבת קול אונ האט אויס גישריען וואס ואלן מיר טאן אז די צדיקים זייען מבטל אונזערע גזירות, ואנט גאט צום מלאך המות זאג זייא אז מען האט זיי ביידען דער לייבט צו לעבין צוא זייערע יארין וואס זיי האבין אפ גילעבט נאך צו זיבעציג יאר לעבין. דאס איז וואס שטייט „צדקה לענים" אז מען גיט צדקה צוא ארעמע מענטשין „הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם" איז הקדוש ברוך הוא אליין באצאלט זייער שכר ניט דורך שליח, אזוי וויא צו דעם בן סבר האט גאט אליין באצאלט זיין שכר, אונ האט גיזאגט אז מען זאל זייא דער לייגען לעבען נאך צוא זיבעציג יארין.

חיים שיש בהם יראת שמים (מכפטים מד"ל). עס שטייט „יראת ד' היא אוצרו" אמענטש האט גיזאגט צוא זיין חבר איך האב טויזינט מאס תבואה טויזינט מאס בוימיל אונ טויזינט מאס ויין. זאגט צוא אים זיין חבר אויב דו האסט וואו צו האלטין זייא ועסטו האבין זייא אין גאנצין אונ אויב דוא האסט ניט וואו צו האלטין זייא איז גליך וויא דו האסט גאר ניט וואריום מען וועט דאס צו נעמען, אזוי אויך איז אמענטש לערינט תורה אונ האט מורא נור גאט איז גוט דער לערנען אונ אז ער האט ניט קיין יראת שמים איז זיין לערנען תורה אויך ניט גוט, דאס בעטין מיר ביא גאט „חיים שיש בהם יראת שמים", מיר זאלין האבין אלעבין פון יראת שמים:

וכפר אדמתו עמו (מד"ל ויתי). ר' אליעזר האט גיזאגט אז דער מענטש וועט אין ארץ ישראל באגראבין איז גאט אים מכפר אונ איז אים מוחל אויף זיינע עבירות, וואריום עס שטייט „וכפר אדמתו עמו" עס ווערט כפר געבין אויף די עבירות פון זיין פאלק אידין דורך זייגע ערד פון גאט דאס איז ארץ ישראל אז מען ווערט באגראבין אין ארץ ישראל.

מוסף לשבת

לישני עפר (סדר כדורות). רב עמרם איז גיווען זיין ויצונג אין דער שטאט מגנצא וואס די שטאט איז ביא דער טייך רינוס איז ער אוועק גיגאנגען צוא דער שטאט קלוניא צו מאכין אישיבה פון תלמידים צו לערנען תורה, פאר זיין טויט האט ער גיבעטין זיינע תלמידים אז מען זאל אים מקבר זיין אין מגנצא אונ מען זאל אים מטהר זיין אונ אריין לייגין אים אין אקאסטין אונ אריין לייגין דיא קאסטין מיט אים אין אשיפעלע אקליינע אונ אוועק לאזין גיין אויף דעם טייך אונ דיא שיפעלע זאל גיין אליין אן מענטשין וועט זיא אליין קומען אין מגנצא, ווען ער איז גישטארבין האבין די תלמידים אזוי אים גיטאן, איז דער שיף מיט רב עמרם אוועק גיגאנגען אליין אונ איז גיקומען אין דער שטאט מגנצא, דיא ישמעאלים האבין דאס דער זעהען אז איין שיף מיט אקאסטין איז גיקומען האבין זיי גיוועלט צוא נעמען דעם שיף האט ער זיך ניט גילאזט נעמען, דער שיף פלעגט זיך אב רוקען פון די ישמעאלים, אונ אז דיא אידין פלעגין אים וועלין נעמען לאזט זיך דער שיף יא נעמען, האבין די אידין אויף גיעפינט דעם קאסטין האט מען דער זעהן אז עס ליגט איין טויטער מענש אונ אבריף ליגט אונ עס שטייט אויף גישריבין מיינע ברידער אונ מיינע גוטע פריינד פון מגנצא איך בין גיקומען צו אייך איך בין גישטארבין אין דער שטאט קלוניא בעט איך אייך צו

איז

3*

איר זאלט מיר מקבר זיין דארט וואו מיינע עלטערין ליגען אין קבר, נאום עמרם. אז די אידען האבין דערזעהן אז ער ליגט טויט רב עמרם אונ זיין בריף, האבין זיי גיקלאגט אונ גיוויינט זייער אונ האבין אים ארויס גינומען פון שיף. די קאסטין מיט רב עמרם, די ישמעאלים האבין גיוואלט צו נעמען די קאסטען מיט רב עמרם אבער זיא האבין ניט גיקענט רירען פון ארט. אונ די אידען האבין אים אוועק גיטראגין אונ האבין אים מקבר גיוועזין וואו זיינע עלטערין ליגען אין קבר, דאס איז וואס שטייט „לישני עפר" די צדיקים אז זייא שטארבין אונ מען דארף זיי לייגין אין דער ערד זייען זייא גלייך וויא זיי וואלטין שלאפין לעבעדיגערהייט אזויא וויא רב עמרם נאך זיין טויט האט ער ניט גיוואלט אז די ישמעאלים זאלין אים נעמען.

ועל נשמותינו הפקודות לך (סוכה פרק ה'). בייא שלמה המלך איז גיוועזין צוויי קנעכט שרייבערס איינער האט גיהייסין אליחורף אונ דער צווייטער האט גיהייסין אחיה, שלמה המלך האט גיזעהען אז דער מלאך המות איז זייער טרויעריג פרעגט ער בייא אים פאר וואס איז ער טרויעריג האט ער גיענטפערט אז מען הייסט מיר אז איך זאל די נשמות פון דיינע שרייבערס צו נעמען, האט שלמה המלך גינומען דיא ביידע שרייבערס אונ זייא איבער גיגעבין צו די שדים אז זייא זאלין זייא איבער פירין אין מקום וואס הייסט לוז וואס אין דיזער שטאט שטארבט קיינער ניט דער מלאך המות קומט ניט אהין, וויא די צוויא מענטשין זייען גיקומען נאהענט צו דעם טויער פון לוז זייען זייא גישטארבין, דעם אנדערין טאג זעהט שלמה המלך דעם מלאך המות דאס ער איז שטארק לוסטיג, פרעגט ער בייא אים וואס איז ער אזוי לוסטיג, זאגט דער מלאך המות דו האסט זיי גישיקט אין דעם ארט וואו זייער גזר דין איז צו שטארבן אונ ביי דיר אין שטוב איז ניט גיוועזן זייער גזר דין פון גאט אז זייא זאלין שטארבן, ניט וואו איך וויל קען איך צו נעמען די נשמות מער נישט וואו גאט וויל אז אין דיעם ארט זאל דער מענטש שטארבין, דאס איז וואס שטייט אין תפלה מיר דאנקען דיר גאט וואס אונזערע נשמות איז בייא דיר גאט באהאלטין וואו דו ווילסט אז דער מענטש זאל שטארבין אין יענעם ארט מוז ער שטארבין ניט וואו דער מלאך המות וויל:

ברכי נפשי

יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך (ספר חסידים).

א מענטש האט גיזאגט איך וויל בעסער מתפלל זיין אין בית המדרש לעבין ארון קודש כדי מיין תפלה זאל בעסער אן גינומען ווערין צו גאט, האט דער רב גיזאגט צו אים עס שטייט „במקום גדולים אל תעמוד" צווישין גרויסע לייט זאלסטו ניט שטיין טאמער וועט מען דיר ארויס שטויסין, אויך אז דו וועסט שטיין לעבין ארון קודש וועט קומען צו מחלוקת דרום איז בעסער אז דו זאלסט דארטין ניט שטיין וועט דיין תפלה בעסער אן גינומען ווערין, האט דער מענטש דעם רב ניט גיפאלגט אונ עס איז גיוואורין איין מחלוקת, אין א קורצע צייט איז ער גיווארן איין אבל האט ער גימוזט זיצען אונטען, דאס איז וואס שטייט „יהי שלום בחילך" אז עס וועט זיין שלום בייא דיר „שלוה בארמנותיך" וועט זיין שלוה אין דיין פאלעץ וועסטו ניט האבין צער אין דיין שטוב אונ ניט צער אין בית המדרש (דער בית המדרש

ווערט גירופין פאלעץ), אונ די וועסט ניט דארפין זיצין אונטע אין בית המדרש, די וועסט ניט זיין קיין אבל.

ד' ישמור צאתך ובואך (מד"ל נח). ארטיבן האט גישיקט צו רבינו הקדוש אמתנה איין טייערין פעריל אונ ער האט גיבעטין אז ער זאל אים אויך שיקין אגוטע מתנה, האט רבי איהם אפ גישיקט איין מזוזה, זאגט ארטיבן צו רבי איך האב דיר גישיקט איין פעריל וואס זיין ווערדע האט ניט קיין שאצונג אונ דו האסט מיר גישיקט וואס די ווערדע איז אגילדין, האט אים רבינו הקדוש גיענטפערט דו האסט מיר גישיקט אזא זאך וואס איך דארף דאס היטען פון גנבים אונ איך האב דיר גישיקט אזו אזאך אז דוא וועסט שלאפין אונ דאס וועט דיר היטען פון אלע שלעכטס וויא עס שטייט „ד' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עו"ם. גאט וועט דיר איין היטען פון שלעכטעס ביין ארויס גיין פון שטוב אונ ביין קומען אין שטוב אונ די מזוזה איז ביין מיר וואו מען גייט ארויס פון שטוב אונ מען גייט אריין אין שטוב, דורך דער מצוה פון מזוזה היט איין גאט דעם מענשין פון אלע צרות:

ויתן לך

ולא יבשו עמי לעולם (מועד קטן). רבי שמעון בן חלפתא זאגט צו זיין זאהן אז ער זאל גיין צו רבינו הקדוש אז ער זאל איהם בענטשין, איז ער גיקומען צו רבינו הקדוש האט ער אים גיבענטשט אז דו זאלסט ניט פאר שעמט ווערין, אז ער איז גיקומען צום פאטער האט ער גיזאגט רבי האט מיר ניט גיבענטשט ער האט מיר גיזאגט אזויא רייד אז איך זאל ניט פאר שעמט ווערין, זאגט דער פאטער ער האט דיר גיבענטשט מיט די ברכה וואס גאט בענטשט די אידען עס שטייט „ולא יבשו עמי לעולם" מיין פאלק אידען וועלען אייביג ניט פאר שעמט ווערען.

תפלת הלל

יקר בעיני ד' המותה לחסידיו (זוהר הקדוש). אז ר' שמעון בן יוחאי איז קראנק גיווארין איז גיקומען צו אים מבקר חולה זיין ר' פינחס בן יאיר מיט ר' חייא מיט ר' אבא, האבען זיי ביא אים גיפרעגט דוא ביסט אזא צדיק וואס דיין זכות פון תורה מיט דיינע מצות האבין אקיום די גאנצע וועלט וויא אזוי קען זיין אז דו זאלסט שטארבין עס שטייט „יקר בעיני ד' המותה לחסידיו" ענטפערט ער זיי מיין משפט וועט הקדוש ברוך הוא אליין זעהען אונ מיין דין וועט ארויס מיט אזכות, זעהען זיי אז ער איז אין בעט ניטא זיינען זייא דערשראקין גיווארין אונ אין אוויילע ארום האבן זייא דערהערט אריה פון גן עדן אונ זייא האבין ר' שמעון בן יוחאי אויך דער זעהן אז ער איז אין בעט אונ רעט מיט אמענטש אונ זיי זעהען ניט מיט וועמען ער רעט, האט רבי פינחס גיזאגט אונז איז אגרויסער וואונדער וואס דו ביסט ניט גיווארין אין דיין בעט אונ אז מיר האבן דיר דערזעהן האט אונז גישמעקט אריה פון גן עדן אונ דו האסט גירעט מיט אמענטש אונ מיר האבין ניט גיזעהן אים, ענטפערט ר' שמעון דאס וואס איך בין ניט גיווארין האט מען נאך מיר גישיקט פון הימיל אונ מען האט מיר גיוויזין דעם ארט

וואו

יזאו די צדיקים זייגען אין גן עדן אונ מען האט מיר גיגעבין רשות אויס צו קלייבין איין ארט אין גן עדן האב איך זיך אויס גיקליבין איך זאל זיין אין גן עדן לעבין אחיה השלוני. אז איך בין גיקומען פון גן עדן זייגען גיקומען דרייא הונדערט נשמות פון צדיקים אונ אדם הראשון אונ מיט אים האב איך גירעט. דאס איז וואס שטייט „יקר בעיני ד' המותה לחסידיו" עס איז שווער אין גאטס אויגין צו ברייגגען אויף זייגע חסידים אטויט ווארום זיי וועלין האבין צער וואס זיי שטארבין דערום טוט ער מיט זייא פיל נסים אונ מען ווייזט זיי פאר זייער טויט זייער ארט אין גן עדן זייא זאלין ניט האבין קיין צער וואס זייא גייען אוועק פון דער וועלט ווארום זייא וועלין האבין אבעסערע וועלט.

כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא (חולין פז׳).

רבי האט גיהאט איין גאנזט בייא זיך וויא זיי האבין אפ גיגעסין, אזוי זאגט רבי צום גאסט וואס ווילסטו צוא דעם כוס פון צו בענטשין צו דו ווילסט דער (פאר פערציג גילדין, זאגט דער גאסט איך וויל בעסער דעם כוס צו בענטשין, איז גיקומען אבת קול פון הימיל אונ שרייט אויס דער כוס פון בענטשין איז מער ווערט וויא פערציג גילדין ווארום לעתיד לבוא וועט מען דעם כוס פון בענטשין דוד המלך געבין, דאס האט דוד המלך גיזאגט „כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא".

מוסף לראש חודש

לישני עפר (סדר הדורות). דער רמב״ם איז גיישטארבין אין מצרים אונ מען האט אים גיפירט מקבר צו זיין אין ארץ ישראל האבין גזלנים אוועק גינומען דעם קאסטין וואס אין אים דער רמב״ם ליגט, אונ האבין גיוואלט אריין ווארפין אים אין ים, האבין זיי אים ניט גיקענט רירין פון ארט, זייא זייגען גיוועזין דרייסיג גזלנים, וויא זייא האבין דאס דערזעהען האבין זייא גיזאגט דאס איז אגרויסער צדיק, האבין די גזלנים גיזאגט צוא די אידין אז זייא וועלין שוין לאזין פירין אים אין ארץ ישראל אונ זייא וועלין אויך העלפין פירען, דאס איז וואס שטייט „לישני עפר" די צדיקים נאך זייער טויט ווערין זייא גירופין שלאפעדיגע, אזוי וויא דער רמב״ם אז ער וואלט שלאפין וואלט מען אים געוויס ניט גיקענט ווארפין אין ים, אזוי אויך אז ער איז גיוועזען טויט האט מען אים אויך ניט גיקענט ווארפין אין ים ווארום נאט היט איין דעם צדיק פון צער בשעת ער לעבט אונ נאך זיין טויט אויך:

וברית אבות לבנים תזכור (מד״ר פ' כח). רבי לוי האט גיזאגט גאט האט גיפונגען דעם זכות פון משה ואהרן האט ער גיזאגט אז דורך זייער זכות זאלין די אידין אויסגילייזט ווערין פון מצרים דאס שטייט „אלה בני היצהר" למשל איין שררה האט גינומען איין פרוי וואס זיא האט גיהאט מער נישט וויא צוויי צירונג, אזוי אויך זאגט גאט גינוג פאר דיא אידין אז זייא זאלין זוים גילייזט ווערין דורך דעם זכות פון משה ואהרן, דאס בעטין מיר „וברית אבות לבנים תזכור" דורך דעם זכות פון די אבות זאלין מיר אויך גיענטפערט ווערין.

וקרבתנו מלכנו לעבודתך (מד"ל יתרו). למשל אין שררה האט גיהאט אפעלד האט ער גיבעטין אסך מענטשין אז זייא זאלין ארבייטין די פעלד אונ זייא האבין ניט גיוואלט, נור איין מענטש האט זיך גינומען צו ארבייטין די פעלד, איז דער מענטש גיוועזין טייער ביין שררה, אזויא אויך אלע אומות האבין ניט גיוואלט נעמען די תורה אונ די אידען האבין יע גינומען זייא האבין גיזאגט נעשה ונשמע, דאס זאגין מיר „וקרבתנו מלכנו לעבודתך". אונ מיר האבין גינומען די תורה, בעטין מיר דיר אז דו זאלסט אויף אונז דערמאנען האבן. **וטהר** לבנו לעבדך באמת (יומא פ"ג). רבי אליעזר בן חרסום האט אים זיין פאטער גילאזין בירושה טויזענט שטעט אויף דער יבשה אונ טויזענט שיפען אויף דעם ים אונ ער איז גיגאנגען לערנען תורה. איין מאל האט אים באגעגענט זיין איינענער קנעכט אונ ער האט אים ניט דער קאנט אז דאס איז זיין האר ר' אליעזר, אונ זאגט צו אים אזויא וויא עס איז אמת אז ר' אליעזר בן חרסום לעבט, אזויא וועל איך דיר ניט אפ לאזין דוא מוזט היינט ארבייטין ביי מיין האר ר' אליעזר, ניט אידם אוועק רבי אליעזר זיינע גאנצע געלט וואס ער האט גיהאט מיט זיך אונ איז אוועק גיגאנגען תורה לערנען, דאס בעטין מיר ביי גאט „וטהר לבנו לעבדך באמת" אז דו זאלסט מאכין ריין אונזער הארץ צו דינען דיר מיט אמת אזוי וויא רבי אליעזר בן חרסום חאטשע ער איז גיוועזן זייער רייך האט ער גיהאט אגוט הארץ אונ איז גיגאנגען תורה לערנען.

מוסף לשלש רגלים

איש כמתנת ידו (סוכה ד' מ"ח). ר' חנינא בן דוסא האט גיזעהען אז די מענטשען פון זיין שטאדט האבין גיבראכט נדרים ונדבות קיין ירושלים אונ ער האט ניט גיבראכט, האט ער גינומען אשטיין אין גרויסין אונ האט אים גימאכט גלאט אונ שיין אונ האט גיזאגט דעם שטיין וועל איך ברייגען קיין ירושלים צום בית המקדש, זיינען גיקומען צו אים פינף מלאכים וואס זייא האבין זיך פארשטעלט וויא מענטשין אונ זאגין צוא אים גיב אונז פינף טאלער וועלן מיר ברייגען דעם שטיין קיין ירושלים מער גישט דוא זאלסט געבין דיין פינגער אונטערין שטיין, ר' חנינא האט אזוי גיטאן אונ דער שטיין איז שוין גיבראכט גיווארין אין ירושלים, ווען ר' חנינא איז גיקומען אהין אונ וויל זייא אב געבין די פינף טאלער גיפינט ער זייא ניט, איז ער גיקומען צו די סנהדרין אונ פרעגט ביי זייא וואס ער זאל טאן מיט דיא געלט, האבין דיא סנהדרין גיזאגט עס קען זיין אז דאס זיינען גיוועזן מלאכים, דאס בעטין מיר ביי גאט אז עס זאל גיבויט ווערין דער בית המקדש אונ מיר זאלין מקיים זיין וואס עס שטייט אין דער תורה אז מען זאל געבין נדבות „איש כמתנת ידו".

תפלת ראש השנה

לישני עפר (ברכות פ"ג). בייא רבי שמואלס פאטער פלעגט מען געבן געלט באהאלטן פון יתומים, אז ער איז געשטארבן האט מען גידארפט די געלט פאר די יתומים האט

האט מען ניט גוואוסט וואו ער האט בהאלטן הערט ר' שמואל אז מען זאגט אז ר' שמואל איז דער זון וואס זיין פאטער האט די געלט פון די יתומים פערלייקנט, איז ר' שמואל אויף דעם בית הקברות גיקומען אונ האט גיפרעגט וואו איז דער פאטער פון שמואל, האט איהם אבית קול גיענטפערט ער איז ארויף לערנען אין דער ישיבה וואס אין הימיל, אלס ער איז גקומען האט ר' שמואל גיפרעגט ביי אים וואו איז די געלט פון די יתומים, ענטפערט ער אים זייא ליגין אין דער ערד אונטער דיא שטיינער וואס מען מאלט תבואה אונזערע געלט ליגט פון אונטן אויף דער ערד וואורום פון די ערד קען פאר ראסט ווערין די געלט אונ אין מיטין ליגט די יתומישע געלט אונ אויבין ליגט אויך אונזער געלט אז מען וועט נעבען וועט מען נעבען אונזערע געלט, דאס איז וואס שטייט „ומקיים אמונתו לישני עפר" גאט איז מקיים זיינע רייד וואס איז אמת דער וואס איז ניט מקנא פוילט ניט זיינע ביינער עס שטייט „ורקב עצמות קנאה" דער וואס איז מקנא פוילט זיינע ביינער אין קבר אבער דיא צדיקים זיינען ניט מקנא איז ווען ער שטארבט איז ער גליך וויא אשלאפעדיגער מענטש, אזויא וויא ר' שמואלס פאטער האט ניט מקנא גיוועזין די געלט פון יתומים איז ער ניט פאר פוילט גיווארין אין קבר. וטהר לבנו לעבדך באמת (יומא פ"ג). הילל אז ער איז גיוועזן ארום האט ער דאן פערדינט אשילינג אטאג, פלעגט ער געבן אהאלבין שילינג דעם שומר פון בהמ"ד אז ער זאל איהם אריין לאזין אין בית המדרש אונ מיט דעם אנדער האלבין שילינג האט ער זיך מיט זיין ווייב אונ קינדער גישפייזט. איין טאג האט ער די פרוטה ניט גיהאט האט דער שומר בית המדרש אים ניט גילאזט גיין אין בית המדרש האט זיך דער נוטער הילל גילייגט פאר דעם פענצטער ער זאל קענען תורה הערין פון בני שמעיה ואבטליון אונ עס איז גיוועזין אין דער צייט פון תקופת טבת עס איז גיגאנגען אגרויסער שניי איז אויף אים אן גיפאלין אזוי פיל שניי אז מען האט אים שוין גאר ניט גיקענט זעהען אונ ער איז גילעגין כדי ער זאל תורה הערין, דאס בעטין מיר „וטהר לבנו לעבדך באמת". גאט מאך ריין אונזער הארץ אז מיר זאלין דיר דינען באמת, אזוי וויא הילל האט גיהאט אגוט הארץ צו לערנען תורה האטשע ער איז גיוועזין ארעם. דער נאך איז ער גיווארין אנשיא אונ איז רייך גיווארין:

מוסף ראש השנה

וד' עליהם יראה (מד"ל כח). דיא פרויא פון אשרה האט דערצארענט דעם שרה האט ער איר אריין גיזעצט אין תפיסה, איז ער אויך מיט איר גיוועזין אין תפיסה ער האט גיזאגט אז איך בין מיט איר וועט מען אויף איר ניט ריידין קיין שלעכטע רייד. אזוי אויך אז די אידען זיינען גיוועזין אין מצרים איז גאט גיוועזין מיט זייא. אונ אזויא אין בבל. אונ אזוי אין כדי איז גאט מיט די אידען וויא עס שטייט „וד' עליהם יראה", גאט איז אויף די אידען גיזעהען גיווארין כדי זיי זאלין ניט האבין קיין שטרע. כי באור פניך נתת לנו ד' אלהינו תורת חיים (מד"ל יגלו). אז אמענש פאלט אראב פון איין הויכין ארט אונ עס מאכט זיך וואונדין אויף דעם גאנצין גוף מאכט דר דאקטער זאלבין אויף יעדער אבר בעזונדער, אבער די תורה וואס מען לערינט איז איין רפואה

אויף

אויף דעם גאנצין נפש אונ אז דער נפש האט ארפואה האט דער גוף אויך ארפואה ער זאל לעבין מיט פיל ברכה ושלום, דאס איז וואס שטייט אין תפלה „נתת לנו ד' אלהינו תורת חיים".

נצור לשוני מרע (מד"ל ס' ויקרא). איין פרויא האט גיקנאטין טייג ביי איר שכנה אונ דיא האט גיהאט דריי גילדין האט זיא אנודער גיליינט די דריי גילדין לעבין די טייג זייגען זייא ארין גיפאלין אין דיא טייג אונ זיא האט ניט גיזעהען, האט איר מאן גיבעטין ביא איר דיא דרייא גילדין, איז זיא אוועק גיגאנגען צו איר שכנה וואס זיא האט דארטין גיקנאטין די טייג אונ זאגט צו איר אפשר האסטו גיזעהן מיינע דריי גילדין, די שכנה האט גיהאט דריי זיהן זאגט די שכנה צו איר אויב איך האב גיזעהן דיינע דרייא גילדין זאל ביא מיר שטארבין אזון, ווייל זיא האט גישווארין אזא שבועה מיט איהר זאהן וואס דאס איז איין עבירה, האט דיא עבירה גימאכט אז עם זאל שטארבין ביא איהר אזון, זאגט דיא פרויא פון דיא דרייא גילדין ווייל זיא האט מיינע דרייא גילדין גינומען אונ וויל זייא ניט אוועק געבין אונ שווערט מיט איהר זון, דערום איז גישטארבין ביא איהר אזון, קומט ווייטער דיא אשה פון דיא דרייא גילדין צוא דער שכנה אונ זאגט צו איר אפשר האסטו פארט גיזעהן מיינע דרייא גילדין מיין מאן בעט ביא מיר זייא, אנטפערט ווייטער די שכנה אויב איך האב גיזעהען אונ אויב איך ווייס פון דיינע דרייא גילדין, זאל ביא מיר שטארבין דער אנדער זאהן, איז פאר דער עבירה וואס זיא שווערט מיט איר זאהן איז אזויא גיוועזין אז ביא איר איז גישטארבין דער אנדערער זון, דיא פרויא קומט ווייטער אונ זאגט צו איר דיא אזויא נוט אפשר האסטו פארט געזעהען מיינע דרייא גילדין זאגט זיא ווייטער אזוי, אויב איך האב גיזעהען דיינע דרייא גילדין זאל ביא מיר דער דריטער זאהן שטארבין, האט גורם גיוועזין איר עבירה וואס זיא שווערט מיט אזאהן איז גישטארבין ביא איהר דער דריטער זאהן, זאגט דער מאן פון די דרייא גילדין צוא זיין פרויא נעם זוויי ברויט אונ טראג אוועק צו דיינע שכנה וואס ביא איר איז גישטארבין די דרייא בנים צוא טרייסטין איר דיא זאל עסין דיא ערשטע סעודה פון אונזער ברויט ווייא דער דין איז אז די ערשטע סעודה פון איין אבל זאלין דיא שכנים געבין דעם אבל. האט דיא פרויא גיבראכט צו דער שכנה צווייא ברויטלאך, ווייא מען האט צוא שניטען איין ברויט איז ארויס גיפאלין דיא דרייא גילדין, דאס בעטין מיר אין תפלה, „אלהי נצור לשוני מרע", מיין גאט היט איין מיין צונג אז זיך זאל ניט ריידין אויף זיך שלעכטס:

שחרית ליום כפור

שבענו מטובך וטהר לבנו לעבדך באמת (יומא פ"ג). יוסף הצדיק האט גיהאט גרויסע צרות פון פוטיפרם פרוי, זיא האט גיוואלט אים איבער ריידען דאס ער זאל איר ווילען טאן זיא האט איהם אין תפיסה ארין גיזעצט זיא האט אים צו גיזאגט צוא שיינקען טויזענט צענטנער זילבער אונ ער האט ניט גיטאן איהר ווילען, דאס בעטין מיר ביא גאט „וטהר לבנו לעבדך באמת" גאט מאך ריין אונזער הארין

בארץ אז מיר זאלין דיר דינען באמת אזו וויא יוסף הצדיק האט גידינט מיט אמת.

ברכנו אבינו כולנו כאחד (מד״ל תכח). אמענש האט מגדל גיוועזין איתומה אונ ער האט איהר גימאכט חתונה, אז מען האט גישריבין איהר כתובה פרעגט דער שרייבער ביא דיא יתומה וויא הייסט דער נאמען פון דיין פאטער, ענטפערט זיא איך וויים ניט קיין אנדער פאטער מער נישט דער וואס האט מיר מגדל גיוועזין, אזויא אויך גאט איז מגדל דיא אידען רופען זייא איהם פאטער, זאגט גאט איר רופט מיר פאטער, אונ ניט אייערע עלטערען „הביטו אל אברהם אביכם", זאגין דיא אידען דער וואס איז מגדל דער איז דער פאטער „כי אתה אבינו אברהם לא ידענו" דאס בעטין מיר „ברכנו אבינו" בענטש אונז גאט וואס דוא ביסט אונזער פאטער דו גיסט אונז מגדל דו גיסט אונז לעבין גיזונט מיט פרנסה.

מוסף ליום כפור

ומפני חטאינו גלינו מארצינו (מנחות דף כ״ג). איידער דער בית המקדש איז נאך חרוב גיווארין איז גאט גיקומען אן קוקין דעם בית המקדש האט ער גיטראפין דארט שטיין אברהם אבינו, פרעגט גאט בייא איהם וואס טוסטו אין מיין הויז, ענטפערט אברהם אבינו איך בין גיקומען וועגען מיינע קינדער וואו זייא זיינען, זאגט גאט דיינע קינדער האבין גיזינדיגט מיט אסך עבירות אונ במזיד אונ זייא זיינען ניט מקבל זייערע קינדער אונ טוען ניט קיין תשובה, האט אברהם אבינו ארויף גילייגט זיינע הענד אויף זיין קאפ אונ שרייט אונ וויינט אונ זאגט, טאמער האבין זייא חס ושלום גאר קיין הילף ניט אויף אייביג, איז ארוים אבת קול פון הימיל אונ זאגט די ישראל זיינען גליך צו אין איילבערט בוים אז מען פלאנצט איהם איצונד אונ ערשט אין אלאנגע צייט ארום גיט ער זיינע פירות, אזוי אויך דיא ישראל מוזין האבין גלות פאר זייערע עבירות אונ דער נאך וועלין זייא איף איין מאל דער לייזט ווערין, דאס זאגין מיר „ומפני חטאינו גלינו מארצינו".

מפני היד השלוחה במקדשיך (מד״ל תכה וגס מס׳ תעניות פ״ד). ווען דר ערשטער בית המקדש האט גידארפט חרוב ווערין, האבין זיך צוא נויף גיזאמעלט פיר אונ צוואנציג טויזינט יונגע כהנים אונ האבין גענומען דיא שליסלען פון בית המקדש אונ זיינען ארויף אויף דעם טויער פון בית המקדש אונ האבין גיווארפין דיא שליסלען קעגין דעם הימעל, איז גיקומען צוהאנד פון פייער פון הימיל אונ האט צוא גענומען דיא שליסלען, אזויא זיינען אלע יונגע כהנים אריין גישפרונגען אין פייער אליין, דאס איז „מפני היד השלוחה" דיא האנט וואס איז אוים גישטרעקט גיווארין.

שתשוב ותרחם עלינו ועל מקדשך ברחמיך הרבים ותבנהו מהרה (מד״ל יע״ב). **למשל** אשררה וואס זיינע קינדער זיינען קראנקע דיא דאקטורים פון זיין מדינה האבין גיזאגט אז מען מוז אפ שניידין אברים פון זייא האט דער שררה דער פאטער פון דיא קינדער גיבראכט אדאקטער פון אווייטער מדינה דעם גרעסטין דאקטער ער פלעגט דיא געבען דיסע רפואות, אונ זייא פלעגין גיזונד ווערין, אז דער דאקטער איז גישטארבין האבין דיא קינדער זייער שטארק גיוויינט ווי האבין גיזאגט דער

דאקטער

דאקטער פלעגט אונז געבין זיסע רפואות און מיר פלעגין געזונט ווערין און אונזערע דאקטוירים פון אונזער מדינה פלעגין אונז געבין ביטערע רפואות און זייא זאגין אז מען דארף אונז שניידין אברים. אזויא אויך דער בית המקדש איז געוועזין אגוטער אפטייק מיט טייערע רפואות הנפש מען פלעגט מקריב זיין קרבנות פלעגט גאט אונז מוחל זיין אויף אונזערע עבירות אז דער בית המקדש איז חרוב האבין מיר ניט קיין רפואות הנפש. דאס בעטין מיר בייא גאט „שתשוב ותרחם עלינו. גאט האב אויף אונז רחמנות „ועל מקדשך ברחמיך הרבים ותבנהו מהרה”, און אויף דעם בית המקדש זאלסט דוא רחמנות האבן און אויס בויען אים וועלין מיר ווייטער האבין רפואות הנפש וואס מען וועט מקריב זיין קרבנות אין אים:

תפלת נעילה

שמחה לארצך וששון לעירך (מד"ל).

איין מענטש איז גיקומען אין שטאט פון אשררה האט דר מענטש דער הערט אז עס איז פאראנען אטאג וואס דער שררה טיילט מתנות צו איטליכען. און צו דעם מענטש וואס ער האט ביי אים אקליינעם שולד שיינקט אים דער שררה זיין שולד. און דער וואס האט אגרויסען שולד איז אין יענעם טאג דער סוף פון זיין משפט, צוא אויף גוט צוא אויף שלעכט, האט געפרעגט דער געקומענער מענטש ווען וועט זיין דער טאג וואס מען וועט טיילען דיא מתנות וואָרום ער וויל אמתנה פון שררה, זאגט צוא איהם אמענטש וואס ער האט אויף זיך גיהאט אגרויסין שולד, „עס איז נאך ניט גיך, האט דער מענטש גיפרעגט בייא דעם מענטשין וואס ער טיילט דיא מתנות ווען וועט זיין דער טאג וואס מען ווערט טיילען דיא מתנות, ענטפערט ער איהם אין אגיכע צייט, זאגט דער מענטש איך האב בייא יענעם מענטשין גיפרעגט און ער האט געזאגט אז נאך ניט אזוי גיך, ענטפערט אים דער וואס טיילט דיא מתנות יענער מענטש איז איין גרויסער רשע ער האט אויף זיך גרויסע שולדין וויל ער אז יענער טאג זאל נאך זיין ניט גיך, ווארום ער קלערט עס קען זיין אז ער זאל גמשפט ווערין צום טויט, אזוי אויך דיא אידין האבין געפרעגט בייא בלעם ווען וועט זיין אונזער הילף, ענטפערט ער „אראנו ולא עתה” איך זעה אז עס וועט זיין אייער הילף צוא דיא אידין אבער ניט גיך, ווייל נאט דער בלעם וועט זיין אין גיהנם וויל ער ניט אז איך זאל העלפין דיא אידען, אבער וואס זאגט יעקב אייער פאטער „לישועתך קויתי ד'” צוא דיינע הילף טוה איך האפין צוא דיר גאט, יום כפור איז אטאג וואס גאט טיילט מתנות צוא אלעמען, לעבין און געזונט מיט פרנסה, בעטין מיר בייא גאט אמתנה אז עס זאל זיין „שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו.

וצדקה וברכה ורחמים וחיים ושלום (סדר הזוגות).

ר' מאיר איז גיוואוינט געוועזין צו לערנען פיר שעה אין בית המדרש נאך דעם דאווענען. איין מאל האט גיטראפין אז ר' מאיר האט אפ גידאווענט תפלת שחרית פריער וויא אלע טאג, אלס ער איז ארויס פון בית המדרש האט ער דערזעהן אז צווייא שלאנגען, רידען זאגט איין שלאנג

צוא

אַז זַייא הָאבִּין נִיט גִיבֶּעטִין, הָאט ר' מֵאִיר זַייא גִיוִויזִין וֶוער עֶס הָאט גִיקְלַאפְּט אִין דִיא טִיר בַּייא נַאכְט, הָאבֶּען זַייא גִיזֶעהֶען וִויא דִיא שְׁלַאנְג לִיגְט אַטוֹיטֶע אִיר בּוֹיךְ אִיז צוּא שְׁפָּאלְטִין וואו דֶער רוּחַ אִיז אַרוֹיס פוּן בּוֹיךְ, הָאט ר' יְהוּדָה אָן גִיהוֹיבִּין צוּא גֶעבִּין צְדָקָה, דָאס אִיז וָואס עֶס שְׁטֵייט „וצדקה" אַז מֶען גִיט צְדָקָה „וברכה ורחמים וחיים ושלום" אִיז דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואס גִיט צְדָקָה וֶועט עֶר הָאבִּין בְּרָכָה אוּנ גָאט וֶועט אוֹיף אִים רַחֲמָנוּת הָאבִּין אוּנ עֶר וֶועט אִים גֶעבִּין לֶעבִּין, אוּנ וֶועט שָׁלוֹם הָאבִּין.

עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן (תעניות פ"ג).

מִיט ר' מָנִי בֶּן ר' יוֹנָה הָאבִּין זִיךְ דִיא לַייט פוּן נָשִׂיא גִיקְרִינְקְט, אִיז עֶר אַרוֹיף גִיגַאנְגֶען אוֹיף דֶעם קֶבֶר פוּן זַיין פָאטֶער אֻת גִיקְלָאגְט פַאר דֶעם פָאטֶער אוֹיף דִיא צָרוֹת וָואס עֶר הָאט פוּן דִיא מֶענְשֶׁין פוּן נָשִׂיא, אַמָאל הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין אַז דִיא לַייט פוּן דֶעם נָשִׂיא זַיינֶען פַאר בַּייא גִיפָארִין פַאר זַיין פָאטֶערְס קֶבֶר זַיינֶען דִי אֵייזֶעלֶען גִיבְּלִיבֶּען שְׁטֵיין אוּנ הָאבִּין נִיט גִיקֶענְט אַוֶועק גֵיין, הָאבִּין זַייא פַאר שְׁטַאנֶען וַוייל זַייא טוּעֶן אָן צָרוֹת זַיין זָאהְן הָאבִּין זֵיי גִינוּמֶען אוֹיף זִיךְ אַז זַייא זָאלִין זַיין שָׁלוֹם מִיט ר' מָנִי, דָאס בֶּעטִין מִיר „יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן".

אז זייא האבין ניט געבעטין, האט ר' מאיר זייא געוויזין ווער עס האט גיקלאפט אין דיא טיר בייא נאכט, האבען זייא גיזעהען וויא דיא שלאנג ליגט אצווייטע איר בויך איז צוא שפאלטין וואו דער רוח איז ארויס פון בויך, האט ר' יהודה אן גיהויבין צוא געבין צדקה, דאס איז וואס עס שטייט „וצדקה" אז מען גיט צדקה, „וברכה ורחמים וחיים ושלום" איז דעם מענטשין וואס גיט צדקה וועט ער האבין ברכה אונ גאט וועט אויף איהם רחמנות האבין אונ ער וועט איהם געבין לעבין, אונ ער וועט שלום האבין.

עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן (תעניות פ"ג).

מיט ר' מני בן ר' יונה האבין זיך דיא לייט פון נשיא גיקרינקט, איז ער ארויף גיגאנגען אויף דעם קבר פון זיין פאטער אונ גיקלאגט פאר דעם פאטער אויף דיא צרות וואס ער האט פון דיא מענשען פון נשיא, אמאל האט זיך גיטראפין אז דיא לייט פון דעם נשיא זיינען פאר בייא גיפארין פאר זיין פאטערס קבר זיינען די אייזלען גיבליבען שטיין אונ האבין ניט גיקענט אוועק גיין, האבין זייא פאר שטאנען ווייל זייא טוען אן צרות זיין זאהן האבין זיי גינומען אויף זיך אז זייא זאלין זיין שלום מיט ר' מני, דאס בעטין מיר „יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן".